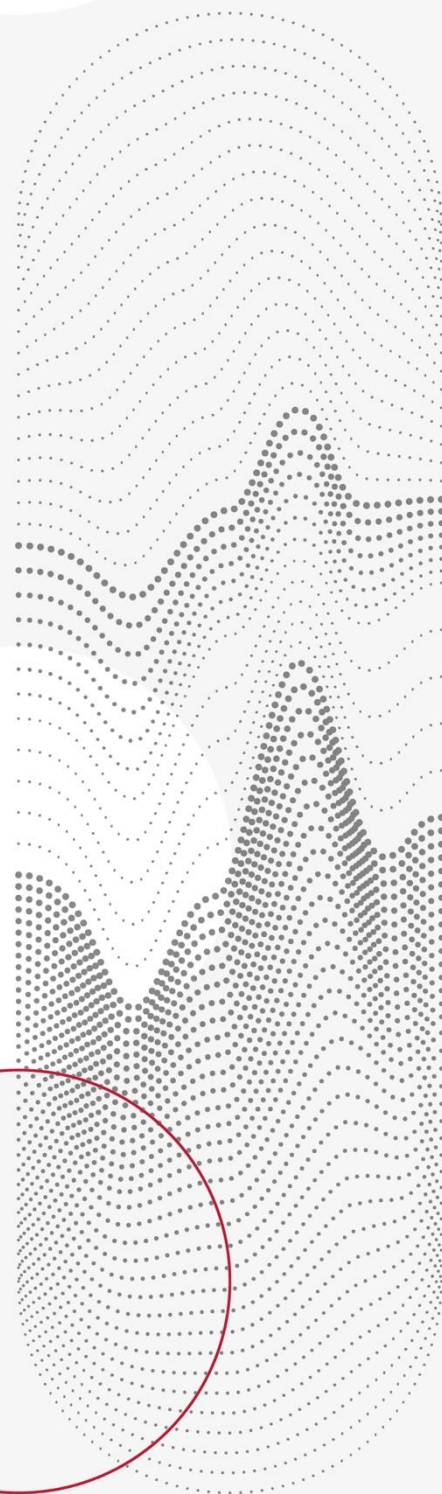
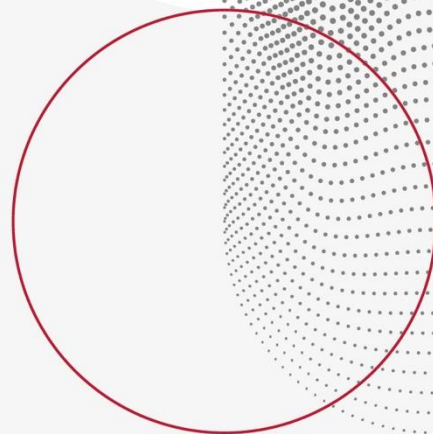
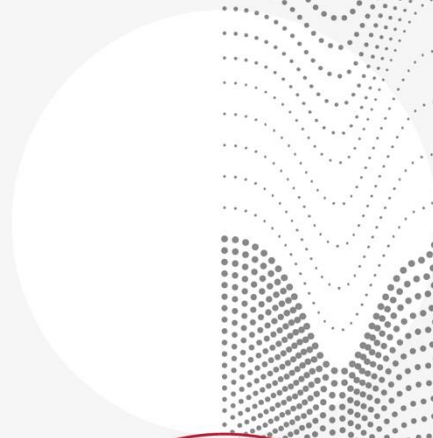

Znaczenie gospodarcze sektora kultury w Polsce w latach 2008-2015

Jan Baran

Piotr Lewandowski

PAŹDZIERNIK 2017

Znaczenie gospodarcze sektora kultury w Polsce w latach 2008-2015

Autorzy: Jan Baran, Piotr Lewandowski

Instytut Badań Strukturalnych

ul. Wiśniowa 40B lok.8

02-520 Warszawa

tel. 22 629 33 82

fax 22 355 29 49

e-mail: ibs@ibs.org.pl

www.ibs.org.pl

instytut
badań
strukturalnych

Projekt dofinansowany ze środków Ministerstwa
Kultury i Dziedzictwa Narodowego

w konkursie
PROGRAM MINISTRA KULTURY
I DZIEDZICTWA NARODOWEGO 2017
Rozwój sektorów kreatywnych

**Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.**

Spis treści

Wprowadzenie.....	5
1. Metodologia oceny znaczenia ekonomicznego sektora kultury	7
1.1. Definicja sektora kultury	7
1.2. Źródła danych	11
1.3. Szacowanie zatrudnienia w kulturze w 2015 roku	12
1.4. Szacowanie wartości dodanej w kulturze w 2015 roku	14
1.5. Szacowanie zatrudnienia i wartości dodanej w kulturze dla lat 2008-2014.....	15
1.6. Zatrudnienie i wartość dodana w sektorze kultury według województw.....	16
2. Znaczenie ekonomiczne sektora kultury – omówienie wyników.....	18
2.1. Zatrudnienie i wartość dodana w sektorze kultury w roku 2015	18
2.2. Zmiana zatrudnienia i wartości dodanej w latach 2008-2015	21
2.3. Zatrudnienie i wartość dodana według województw.....	25
3. Rekomendacje dla statystyki publicznej	27
Załącznik 1. Sektor kultury w Polsce w świetle danych Eurostat i GUS.....	29
Załącznik 2. Zmiana znaczenia ekonomicznego kultury w oparciu o definicję IBS 2010.....	35
Załącznik 3. Zatrudnienie w zawodach kultury.....	38
Bibliografia.....	41

Spis tabel

Tabela 1. Branże wchodzące w skład sektora kultury wg definicji ESSnet-Culture	8
Tabela 2. Zawody kultury według ESSnet-Culture	10
Tabela 3. Informacje o firmach w wybranych branżach kultury z bazy Business Demography, 2015	32
Tabela 4. Porównanie szacunków wartości dodanej i zatrudnienia z różnych źródeł	34
Tabela 5. Porównanie definicji IBS 2010 i ESSnet-Culture	36

Spis wykresów

Wykres 1. Porównanie zatrudnienia w kulturze z sektorami w klasyfikacji NACE, tys. osób, 2015	18
Wykres 2. Porównanie wartości dodanej w kulturze z sektorami w klasyfikacji NACE, mld zł, 2015	19
Wykres 3. Struktura zatrudnienia w kulturze w rozbiciu na branże, 2015	20
Wykres 4. Struktura wartości dodanej w kulturze w rozbiciu na branże, 2015	20
Wykres 5. Wartość dodana w przeliczeniu na pracującego wg branż kultury, tys. zł, 2015	21
Wykres 6. Zatrudnienie w kulturze, 2008-2015	22
Wykres 7. Wartość dodana w kulturze, 2008-2015	22
Wykres 8. Wkład poszczególnych branż do zmiany zatrudnienia w kulturze, 2008-2015, tys. osób	23
Wykres 9. Relatywna zmiana zatrudnienia w branżach kultury, 2008-2015	23
Wykres 10. Wkład poszczególnych branż do zmiany wartości dodanej w kulturze, 2008-2015, mln zł, ceny stałe z 2015 r.	24
Wykres 11. Relatywna zmiana wartości dodanej w branżach kultury, 2008-2015	24
Wykres 12. Zatrudnienie w kulturze wg województw, 2015	25
Wykres 13. Wartość dodana w kulturze w rozbiciu na województwa, 2015	25
Wykres 14. Udział kultury w zatrudnieniu w województwach, 2015	26
Wykres 15. Udział kultury w wartości dodanej w województwach, 2015	26
Wykres 16. Wartość dodana w kulturze w przeliczeniu na pracującego wg województw, tys. zł, 2015	27
Wykres 17. Odsetek osób pracujących w kulturze wg Eurostatu a PKB per capita, tys. EUR, PPP, 2015	30
Wykres 18. Struktura płci osób pracujących w kulturze wg Eurostatu, 2015	30
Wykres 19. Struktura wykształcenia osób pracujących w kulturze wg Eurostatu, 2015	30
Wykres 20. Zatrudnienie w kulturze i przemysłach kreatywnych wg definicji IBS 2010, 2008-2015	37
Wykres 21. Wartość dodana w kulturze i przemysłach kreatywnych wg definicji IBS 2010, 2008-2015	37
Wykres 22. Osoby pracujące w zawodach kultury według Badania Struktury Wynagrodzeń, 2014	39
Wykres 23. Struktura płci w zawodach kultury według Badania Struktury Wynagrodzeń, 2014	39
Wykres 24. Rozkład miesięcznych zarobków osób pracujących w zawodach kultury i poza nimi, BSW, 2014	40

Wprowadzenie

Raport prezentuje wyniki badania, którego celem jest ocena znaczenia ekonomicznego sektora kultury w Polsce. W tym celu oszacowaliśmy wartość dodaną i zatrudnienie w sektorze kultury w latach 2008-2015. Zatrudnienie i wartość dodana to dwa z najczęściej stosowanych mierników znaczenia ekonomicznego sektorów gospodarki.¹

Wg naszych oszacowań, wartość dodana wytworzona przez sektor kultury wyniosła 30 mld zł w 2015 roku. Udział sektora kultury w wartości dodanej w całej gospodarce wyniósł 1,9%. Udział sektora kultury był zbliżony do górnictwa, a trochę mniejszy od rolnictwa. W latach 2008-2015 wartość dodana wytwarzana przez sektor kultury prawie nie zmieniła się w kategoriach realnych, lecz ze względu na szybki wzrost innych sektorów gospodarki, udział kultury w łącznej wartości dodanej obniżył się z 2,4% w 2008 roku do 1,9% w 2015 roku.

Nasze wyniki wskazują, że w sektorze kultury w 2015 roku pracowało 300 tys. osób. Stanowiło to 1,9% wszystkich pracujących w polskiej gospodarce. Liczba osób pracujących w sektorze kultury była porównywalna do liczby osób pracujących w hotelarstwie i gastronomii, a większa niż w górnictwie. W okresie 2008-2015 zatrudnienie w sektorze kultury zwiększyło się o ok. 40 tys. osób, co oznacza wzrost o 16%.

Źródłem wzrostu zatrudnienia w sektorze kultury była przede wszystkim ekspansja zatrudnienia w branżach: projektowanie specjalistyczne, przedstawienia artystyczne, twórczość literacka, obiekty kulturalne, produkcja i dystrybucja filmów i programów telewizyjnych oraz biura architektoniczne. Trzy pierwsze branże doświadczyły również silnego wzrostu wartości dodanej. Silny spadek zatrudnienia dotknął zaś sprzedaż gazet, książek, muzyki i nagrań wideo. Znacznego spadku wartości dodanej doświadczyła zaś branża wydawanie książek, gazet i czasopism.

Działalność kulturalna skupia się w województwach z dużymi ośrodkami miejskimi. W 2015 roku, w województwie mazowieckim pracowało 29% wszystkich osób pracujących w sektorze kultury. Odsetek ten jest wyższy niż wynikałoby to z udziału ludności województwa w całej populacji. W efekcie mazowieckie było regionem o najwyższym udziale zatrudnienia w sektorze kultury (3,2%). W województwie mazowieckim silnie skupiona jest też wartość dodana. Według naszych szacunków, w województwie mazowieckim powstało 37% łącznej wartości dodanej w sektorze kultury w roku 2015. Wyższy udział mazowieckiego w strukturze wartości dodanej niż zatrudnienia świadczy o tym, że to województwo, a zapewne zwłaszcza Warszawa, przyciąga bardziej produktywne branże sektora kultury.

Niniejsze badanie jest drugą analizą znaczenia gospodarczego sektora kultury przygotowaną przez Instytut Badań Strukturalnych. W 2010 roku IBS przygotował dla Narodowego Centrum Kultury raport „Znaczenie gospodarcze przemysłów kultury – wstęp do analizy problemu”. Niniejsza publikacja, przygotowana dla Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, nawiązuje do tamtego opracowania, lecz porównywalność wyników obu prac jest ograniczona. Wynika to ze zmian definicji i metodologii, które służą upodobnieniu aktualnego badania do obowiązującej metodologii międzynarodowej, która w 2010 roku jeszcze nie istniała.

---

¹ Wartość dodana (brutto) stanowi wartość wszystkich dóbr i usług wytworzonych przez sektor pomniejszoną o wartość zakupionych dóbr pośrednich. Suma wartości dodanej we wszystkich sektorach powiększona o podatki od towarów oraz pomniejszona o subsydia do towarów daje produkt krajowy brutto.

Niniejszym raportem staramy się uzupełnić lukę w całościowej analizie sektora kultury, której nie wypełniają – mimo starań – działania podejmowane przez Eurostat i Główny Urząd Statystyczny w Polsce. Analizy przedstawione przez Eurostat nie obejmują wszystkich branż wchodzących w skład sektora kultury. Przyjmowanie różnej delimitacji sektora kultury, w zależności od dostępności danych, powoduje, że poszczególne opracowania Eurostatu nie są porównywalne między sobą. W Polsce kompleksowego oszacowania znaczenia gospodarczego sektora kultury podjął się Urząd Statystyczny w Krakowie. Niemniej opublikowane dotychczas wyniki dotyczą jedynie szacunku wartości dodanej w sektorze kultury i w branżach tego sektora w 2008 roku.

W obecnej analizie wykorzystujemy definicję sektora kultury zaproponowaną przez grupę roboczą Sieci ds. Kultury Europejskiego Systemu Statystycznego (ESSnet-Culture). Wielkość zatrudnienia i wartości dodanej w sektorze kultury została oszacowana z wykorzystaniem danych z baz Eurostatu, publikacji Głównego Urzędu Statystycznego oraz danych jednostkowych z badań ankietowych. Przyjęty okres badania – od 2008 do 2015 roku – jest podyktowany dostępnością danych w momencie pracy nad opracowaniem.

Raport składa się z trzech części. Pierwsza jest poświęcona metodologii badania: przyjętej definicji sektora kultury, źródłom danych oraz sposobom szacowania zatrudnienia i wartości dodanej w sektorze kultury. W części drugiej szczegółowo prezentujemy wyniki badania: szacunki wartości dodanej i zatrudnienia oraz ich zmiany w czasie, a także rozbieżności na poszczególne branże składowe oraz rozbieżności przestrzenne. W części trzeciej przedstawiamy rekomendacje dla statystyki publicznej. W Załączniku 1 omawiamy wyniki analiz przeprowadzonych przez Eurostat oraz Urząd Statystyczny w Krakowie i wskazujemy ich różnice w stosunku do naszego badania. W Załączniku 1 przedstawiamy porównanie definicji sektora kultury z niniejszego raportu oraz z raportu z 2010 roku oraz prezentujemy szacunki zatrudnienia i wartości dodanej w oparciu o definicję z 2010 roku. W Załączniku 3 przedstawiamy analizę zawodów kultury, zawierającą m.in. informacje o przeciętnych wynagrodzeniach w kulturze.

1. Metodologia oceny znaczenia ekonomicznego sektora kultury

1.1. Definicja sektora kultury

Nie ma jednej, ugruntowanej definicji sektora kultury. Powoduje to, że ocena znaczenia ekonomicznego sektora kultury już na samym początku musi zmierzyć się z trudnościami metodologicznymi. Zdefiniowanie zakresu sektora kultury samo w sobie nastęrcza problemów. Działalność związana z kulturą jest szeroka i obejmuje wiele, często znacznie różniących się między sobą, rodzajów działalności. Wyznaczenie granicy między rodzajami działalności gospodarczej wchodzącymi do sektora kultury a tymi, które pozostaną poza nim, wymaga często arbitralnych decyzji, gdyż co do niektórych rodzajów działalności nie ma jednoznacznych przesłanek, że powinny należeć one do kultury (np. reklama, poligrafia, produkcja instrumentów muzycznych, sprzedaż książek i czasopism). Kolejną przyczyną trudności metodologicznych są zachodzące w gospodarce zmiany, a zwłaszcza pojawianie się nowych form działalności w obszarze kultury, szczególnie tych związanych z rozwojem internetu.

W przeciwieństwie np. do sektora przemysłu, sektor kultury nie jest jednoznacznie wyszczególniony w stosowanej w Unii Europejskiej klasyfikacji działalności gospodarczej NACE,² ani odpowiadającej jej Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD). Różne rodzaje działalności w obszarze kultury są „porozrzucane” w różnych miejscach klasyfikacji NACE. To powoduje, że zbierane dane statystyczne nie dają całościowego obrazu sytuacji sektora bez odpowiedniego ich przetworzenia.

Brak spójnego podejścia w definiowaniu sektora kultury został dostrzeżony na poziomie europejskim. W 1997 roku została powołana pierwsza grupa robocza ds. statystyki sektora kultury (*Leadership Group Culture, LEG-Culture*). Zaś w 2009 roku powołano kolejną – grupę roboczą Sieć ds. Kultury Europejskiego Systemu Statystycznego (*European Statistical System Network on Culture, ESSnet-Culture*). Efekty jej pracy zostały zaprezentowane w opublikowanym w 2012 roku raporcie „ESSnet-Culture. European Statistical System Network on Culture. Final Report”, który zawiera wytyczne dla krajów członkowskich jak definiować sektor kultury na użytek opracowań statystycznych.

Zaproponowana przez ESSnet-Culture operacjonalizacja definicji sektora kultury, wykorzystywana m.in. do szacowania wartości dodanej, obejmuje 29 rodzajów działalności gospodarczej zdefiniowanych na poziomie 4-cyfrowych kodów w klasyfikacji NACE Rev. 2 i odpowiadającej jej Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD). Wykaz działalności gospodarczych wchodzących w skład sektora kultury przedstawiono w Tabeli 1.

Spośród 29 kodów działalności gospodarczej zaliczanych do sektora kultury, 22 rodzaje działalności zostały przez ESSnet-Culture w całości zaklasyfikowane do sektora kultury. Siedem rodzajów działalności zostało zaklasyfikowanych jako częściowo wchodzące w skład sektora kultury. W ich przypadku, zgodnie z zaleceniami ESSnet-Culture, należy dla każdego kraju oszacować, jaką część działalności można przyporządkować do sektora kultury. Wymagałoby to jednak dostępu do szczegółowych, zdezagregowanych danych z badań przedsiębiorstw. W praktyce, ze względu na tajemnicę statystyczną i ochronę danych osobowych, dokonać tego mogą krajowe urzędy statystyczne. W przypadku braku dostępu do bardziej

---

² NACE, fr. Nomenclature statistique des Activités économiques dans la Communauté Européenne, pol. Statystyczna Klasyfikacja Działalności Gospodarczej we Wspólnocie Europejskiej.

szczegółowych danych, ESSnet-Culture rekomenduje użycie prostego mnożnika w wysokości 50%. Podejście to zastosowaliśmy do szacowania wartości dodanej w niniejszym raporcie.

Tabela 1. Branże wchodzące w skład sektora kultury wg definicji ESSnet-Culture

kod	nazwa	w całości	w części
47.61	Sprzedaż detaliczna książek prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach		x
47.62	Sprzedaż detaliczna gazet i artykułów piśmiennych prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach		x
47.63	Sprzedaż detaliczna nagrań dźwiękowych i audiowizualnych prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach		x
58.11	Wydawanie książek	x	
58.13	Wydawanie gazet	x	
58.14	Wydawanie czasopism i pozostałych periodyków	x	
58.21	Działalność wydawnicza w zakresie gier komputerowych	x	
59.11	Działalność związana z produkcją filmów, nagrań wideo i programów telewizyjnych	x	
59.12	Działalność postprodukcyjna związana z filmami, nagraniami wideo i programami telewizyjnymi	x	
59.13	Działalność związana z dystrybucją filmów, nagrań wideo i programów telewizyjnych	x	
59.14	Działalność związana z projekcją filmów	x	
59.20	Działalność w zakresie nagrań dźwiękowych i muzycznych	x	
60.10	Nadawanie programów radiofonicznych	x	
60.20	Nadawanie programów telewizyjnych ogólnodostępnych	x	
63.91	Działalność agencji informacyjnych	x	
71.11	Działalność w zakresie architektury	x	
73.11	Działalność agencji reklamowych		x
74.10	Działalność w zakresie specjalistycznego projektowania	x	
74.20	Działalność fotograficzna		x
74.30	Działalność związana z tłumaczeniami		x
77.22	Wypożyczanie kaset wideo, płyt CD, DVD itp.		x
85.52	Pozaszkolne formy edukacji artystycznej	x	
90.01	Działalność związana z wystawianiem przedstawień artystycznych	x	
90.02	Działalność wspomagająca wystawianie przedstawień artystycznych	x	
90.03	Artystyczna i literacka działalność twórcza	x	
90.04	Działalność obiektów kulturalnych	x	
91.01	Działalność bibliotek i archiwów	x	
91.02	Działalność muzeów	x	
91.03	Działalność historycznych miejsc i budynków oraz podobnych atrakcji turystycznych	x	

Źródło: Opracowanie na podstawie ESSnet-Culture. European Statistical System Network on Culture. Final report (2012).

W przypadku analizy zatrudnienia w kulturze, ESSnet-Culture sugeruje stosowanie szerszej definicji. Zatrudnienie w kulturze definiuje jako zatrudnienie w branżach należących do sektora kultury (zgodnie z Tabelą 1) powiększone o zatrudnienie w zawodach kultury (por. Tabela 2), również wtedy, gdy są one wykonywane poza branżami z Tabeli 1. Oznacza to, że według ESSnet-Culture, zatrudnienie w kulturze

obejmuje dwie składowe: 1) wszystkie osoby pracujące w branżach kultury (niezależnie od zawodu) oraz 2) osoby pracujące w zawodach kultury, ale poza branżami kultury.

Zawody kultury zostały przez ESSnet-Culture zdefiniowane na poziomie 4-cyfrowych kodów międzynarodowej klasyfikacji zawodów ISCO.³ Oryginalnie na liście znajdowało się 49 zawodów, przy czym w niniejszym opracowaniu do tej listy dodajemy kolejne dwa zawody obecne w polskiej klasyfikacji KZiS, lecz nieobecne w klasyfikacji ISCO (por. Tabela 2 i przypis pod nią). Podobnie jak w przypadku branż działalności gospodarczej, część zawodów została przez ESSnet-Culture uznana za częściowo wchodzące do zatrudnienia w sektorze kultury. Zawody te powinny być włączone do sektora kultury zgodnie z proporcjami oszacowanymi dla każdego kraju, a w przypadku, gdy oszacowanie takie nie jest możliwe, zawodom należy przypisać wagę 50%.

Według nas włączanie tych zawodów z wagą 50% jest jednak wyjątkowo dyskusyjne. Lista ESSnet-Culture wymienia 17 zawodów częściowo kulturalnych. Wśród z nich znalazły się zawody związane z kształceniem, które są bardzo liczne, lecz dla których odsetek kształcenia związanego z kulturą lub sztuką jest prawdopodobnie znacznie niższy niż 50%. Ujęcie tych zawodów w definicji zawodów kultury z przypisaną im wagą 50% spowodowałoby znaczne zawyżenie zatrudnienia w sektorze kultury. Problem ten zauważył także Eurostat, który w publikacji „*Cultural Statistics 2016*” oparł się na definicjach zaproponowanych przez ESSnet-Culture i stwierdził, że oszacowanie wag nie jest możliwe w oparciu o dostępne dane (por. *Cultural Statistics 2016*, s. 72-73). W efekcie Eurostat do szacowania zatrudnienia w sektorze kultury wliczył jedynie zawody i branże działalności gospodarczej, które ESSnet-Culture w całości zaliczył do sektora kultury. Inną wadą zaproponowanego przez ESSnet-Culture podejścia do liczenia zatrudnienia w sektorze kultury jest niespójność między sposobem szacowania wartości dodanej a zatrudnienia, co utrudnia porównywanie wyników.

Wobec tych ograniczeń, w naszym badaniu do szacowania zatrudnienia postanowiliśmy zastosować podejście oparte na zliczaniu wyłącznie osób pracujących w branżach uznanych przez ESSnet-Culture za branże kultury, analogicznie do sposobu szacowania wartości dodanej, przypisując branżom częściowo wchodzącym do sektora kultury wagę 50%. Niemniej, analizę uzupełnioną o zatrudnienie w zawodach kultury zawiera Załącznik 2.

---

³ Polskim odpowiednikiem klasyfikacji International Standard Classification of Occupations (ISCO) jest Klasyfikacja Zawodów i Specjalności, KZiS.

Tabela 2. Zawody kultury według ESSnet-Culture

Zawody kultury – w pełni zaliczane do definicji			
2161	Architekci	2659	Twórcy i artyści gdzie indziej niesklasyfikowani
2162	Architekci krajobrazu	3431	Fotografowie
2163	Projektanci wzornictwa przemysłowego i odzieży	3432	Plastycy, dekoratorzy wnętrz i pokrewni
2166	Projektanci grafiki i multimediiów	3433	Pracownicy bibliotek, galerii, muzeów i informacji naukowej
2354	Nauczyciele muzyki w placówkach pozaszkolnych	3435	Aktorzy cyrkowi i pokrewni
2355	Nauczyciele sztuki w placówkach pozaszkolnych	3436	Muzycy i pokrewni*
2621	Archiwiści i muzealnicy	3437	Tancerze*
2622	Bibliotekoznawcy i specjaliści zarządzania informacją	3521	Operatorzy urządzeń do rejestracji i transmisji obrazu i dźwięku
2641	Literaci i inni autorzy tekstów	4411	Pomocnicy biblioteczni
2642	Dziennikarze	7312	Monterzy instrumentów muzycznych
2643	Filolodzy i tłumacze	7313	Jubilerzy, złotnicy i pokrewni
2651	Artyści plastycy	7314	Ceramicy i pokrewni
2652	Kompozytorzy, artyści muzycy i śpiewacy	7315	Formowacze wyrobów szklanych, krajacze i szlifierze szkła
2653	Choreografowie i tancerze	7316	Szyldziarze, grawerzy i zdobnicy ceramiki, szkła i pokrewni
2654	Producenci filmowi, reżyserzy i pokrewni	7317	Rękodzielnicy wyrobów z drewna i pokrewnych materiałów
2655	Aktorzy	7318	Rękodzielnicy wyrobów z tkanin, skóry i pokrewnych materiałów
2656	Prezenterzy radiowi, telewizyjni i pokrewni	7319	Rzemieślnicy gdzie indziej niesklasyfikowani
Zawody kultury – częściowo zaliczane do definicji			
1222	Kierownicy do spraw reklamy i public relations	2632	Archeolodzy, socjolodzy i pokrewni
1349	Kierownicy w inst. usług wyspecjalizowanych gdzie indziej niesklasyfikowani	2633	Filozofowie, historycy i politolodzy
1431	Kierownicy do spraw sportu, rekreacji i kultury	3339	Pośrednicy usług biznesowych gdzie indziej niesklasyfikowani
2164	Urbaniści i inżynierowie ruchu drogowego	5113	Przewodnicy turystyczni i piloci wycieczek
2310	Nauczyciele akademicy	7321	Pracownicy przy pracach przygotowawczych do druku
2320	Nauczyciele kształcenia zawodowego	7322	Drukarze
2330	Nauczyciele gimnazjów i szkół ponadgimn. (z wyjątkiem nauczycieli zawodu)	7323	Introligatorzy i pokrewni
2341	Nauczyciele szkół podstawowych	7522	Stolarze meblowi i pokrewni
2513	Projektanci aplikacji sieciowych i multimediiów		

Uwagi: Kody 3436 (muzycy i pokrewni), 3437 (tancerze) nie są obecne w klasyfikacji ISCO-08, są zaś używane w jej polskim odpowiedniku - KZIS. Ponieważ w ISCO-08 zawody te są ujęte w zawodach 2652 (kompozytorzy, artyści muzycy i śpiewacy) oraz 2653 (choreografowie i tancerze), które zostały zaliczone przez ESSnet-Culture do zawodów kultury, postanowiliśmy je włączyć do zawodów kultury.

Źródło: ESSnet-CULTURE. European Statistical System Network on Culture. Final Report. 2012. Luxembourg. Aneks 2, s. 156-159.

1.2. Źródła danych

Głównym źródłem danych użytym w analizie są dane o zatrudnieniu i wartości dodanej według rodzajów działalności gospodarczej, podawane przez Eurostat w bazie Structural Business Statistics (SBS). Dodatkowo źródła danych obejmują dane o zatrudnieniu wg Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności, dane jednostkowe z Badania Struktury Wynagrodzeń oraz dane zaczerpnięte z raportów GUS „Kultura w 2015 roku” (i wcześniejszych), bazujących na sprawozdaniach corocznie przygotowywanych przez instytucje kultury, oraz kilku publikacji tematycznych. Poniżej szczegółowo omawiamy wykorzystane źródła danych.

Structural Business Statistics (SBS) jest bazą danych udostępnianą przez Eurostat. Baza zawiera informacje o charakterystykach ekonomicznych poszczególnych branż działalności gospodarczej. SBS wyróżnia się bardzo szczegółowym poziomem raportowania. W bazie dostępne są informacje aż o kilkuset branżach wg 4-cyfrowych kodów działalności gospodarczej w klasyfikacji NACE Rev. 2. Niemniej, dane SBS obejmują jedynie branże wchodzące w skład sektora przedsiębiorstw. Z tego względu dla niektórych rodzajów działalności kulturalnej, głównie tych związanych ze świadczeniem usług publicznych – np. *teatry i biblioteki*, nie ma informacji w zbiorze danych SBS. Ze względu na zmianę klasyfikacji, dostępne szeregi czasowe obejmują okres od 2008 roku, a dane dotyczą: zatrudnienia, liczby przepracowanych godzin, liczby przedsiębiorstw, wartości dodanej, przychodów, nakładów inwestycyjnych itp. Dzięki dużej szczegółowości danych baza stanowi podstawowe źródło do analizy znaczenia ekonomicznego sektora kultury na użytek niniejszego badania. Ograniczeniem bazy jest brak pokrycia wszystkich branż wchodzących według definicji ESSnet-Culture w skład sektora kultury oraz brak spójności z danymi z Rachunków Narodowych oraz Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności.

Rachunki Narodowe (National Accounts) stanowią źródło danych o głównych wskaźnikach sytuacji ekonomicznej w gospodarce, jakimi są produkt krajowy brutto oraz jego składowe. Oprócz danych dla całej gospodarki, dostępne jest rozbicie na 64 branż działalności gospodarczej (na ogół odpowiadających 2-cyfrowym kodom działalności gospodarczej w klasyfikacji NACE). Jest to jednakże zbyt ogólny poziom prezentacji, aby dane te można było wykorzystać bezpośrednio do analizy znaczenia ekonomicznego sektora kultury. Niemniej, baza Rachunków Narodowych jest jednym ze źródeł oszacowania wartości dodanej dla tych branż, które nie są ujęte w bazie SBS.

Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL) jest podstawowym źródłem informacji o aktywności zawodowej ludności w Polsce. Badanie BAEL jest odpowiednikiem przeprowadzanego w każdym kraju członkowskim UE badania siły roboczej (Labour Force Survey, LFS). Badanie jest realizowane przez Główny Urząd Statystyczny co kwartał, począwszy od 1992 roku. Badanie stanowi szczegółowe źródło informacji o wielkości zatrudnienia w poszczególnych branżach gospodarki oraz zatrudnienia według wykonywanych zawodów. Dostęp do danych jednostkowych jest odpłatny. Ograniczeniem wykorzystania udostępnianych danych jest na ogół wysoki poziom agregacji danych o działalności gospodarczej. Dane te są dostępne co najwyżej w rozbiciu dla 2-cyfrowych kodów działalności gospodarczej,⁴ co jest zbyt daleko idącym uproszczeniem, aby móc wykorzystać te rekordy jako podstawowe źródło informacji do szacowania wielkości

---

⁴ GUS co prawda zbiera dane na najwyższym poziomie szczegółowości, tj. 4-cyfrowych rodzajów działalności gospodarczej w klasyfikacji PKD, lecz ani Eurostat, ani GUS nie publikują ich ze względu, iż są one obciążone relatywnie dużym błędem wynikającym z losowości próby.

zatrudnienia w sektorze kultury. Na użytek badania wykorzystaliśmy zarówno dane zbiorcze dostępne na stronie Eurostat, jak i dane jednostkowe uzyskane z GUS. Dane BAEL posłużyły do szacowania zatrudnienia w branżach sektora kultury, nie ujętych w bazie SBS.

Badanie Struktury Wynagrodzeń (BSW) jest badaniem realizowanym przez Główny Urząd Statystyczny raz na dwa lata. Najnowsze dostępne dane pochodzą z badania przeprowadzonego w październiku 2014 roku. BSW stanowi szczegółowe i wiarygodne źródło danych o wynagrodzeniach według zawodów i sektorów działalności gospodarczej. Ograniczeniem jest jednak specyfika badania, które obejmuje jedynie osoby zatrudnione w oparciu o umowę o pracę w przedsiębiorstwach, w których pracuje co najmniej 10 osób. Dostęp do danych jednostkowych jest odpłatny. Dane z badania zostały wykorzystaliśmy do szacowania wartości dodanej. Z danych BSW uzyskaliśmy również informacje o zatrudnieniu w zawodach: konserwator dzieł sztuki oraz konserwator zabytków.

Sprawozdanie z działalności muzeum i instytucji paramuzealnej (formularz K-02) jest corocznym sprawozdaniem zbieranym przez Główny Urząd Statystyczny.⁵ W sprawozdaniu K-02 raportowane jest, *inter alia*, zatrudnienie w muzeach, liczba wystaw, liczba osób zwiedzających, źródła finansowania. Informacje o zatrudnieniu zbierane są w rozbięciu na charakter wykonywanej pracy: pracownicy merytoryczni, pracownicy administracyjni, pracownicy obsługi i techniczni. Dla tych kategorii podawane jest przeciętne zatrudnienie w ciągu roku, zatrudnienie na koniec roku, liczba osób pracujących w oparciu o umowy cywilno-prawne, liczba wolontariuszy. Przetworzone dane są dostępne w raporcie „*Kultura w 2015 roku*” oraz publikacji „*Muzea w Polsce. Raporty na podstawie danych z projektu statystyka muzeów (2013–2015)*”, przygotowanej przez Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów.

Sprawozdanie biblioteki (formularz K-03) jest corocznym sprawozdaniem statystycznym wysyłanym przez biblioteki do Głównego Urzędu Statystycznego. Sprawozdanie obejmuje biblioteki publiczne (wojewódzkie, powiatowe, gminne), pedagogiczne, naukowe, fachowe oraz ich filie. W sprawozdaniu K-03 raportowany jest szczegółowo stan zatrudnienia na dzień 31 XII. Podawane jest zatrudnienie ogółem oraz rozbięciem na zatrudnienie w działalności podstawowej, w tym z wyszczególnieniem osób pracujących na stanowiskach bibliotekarskich, oraz zatrudnienie w administracji oraz obsłudze technicznej i porządkowej. Niestety, mimo dużej przydatności tak szczegółowych danych do szacowania wielkości zatrudnienia w sektorze kultury, GUS publikuje w corocznym zestawieniu poświęconym kulturze tylko część z nich – podawane są informacje o zatrudnieniu osób w działalności podstawowej na stanowiskach bibliotekarskich, nie są udostępnione zaś dane o zatrudnieniu ogółem.

Ponadto na użytek niniejszego badania wykorzystaliśmy również dane ze „*Sprawozdania z działalności Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych oraz archiwów państwowych w 2015 r.*” oraz publikacji „*Creative Industries Economic Estimates*”, przygotowanej przez Departament Cyfryzacji, Kultury, Mediów i Sportu rządu brytyjskiego.

1.3. Szacowanie zatrudnienia w kulturze w 2015 roku

Punktem wyjścia do analizy zatrudnienia w sektorze kultury jest baza danych SBS. W chwili przygotowywania raportu pełne dane o zatrudnieniu dla 4-cyfrowych kodów działalności gospodarczej były dostępne dla lat

---

⁵ Instytucją paramuzealną jest ogród zoologiczny, ogród botaniczny, park narodowy lub park kulturowy.

2008-2014. Dla 2015 roku dostępne były dane o zatrudnieniu jedynie dla 3-cyfrowych kodów działalności gospodarczej. Tam, gdzie branże, wchodzące w skład sektora kultury, wypełniają w całości kody 3-cyfrowe (porównanie definicji sektora kultury a poziomu agregacji przedstawia Schemat 1), wykorzystaliśmy wprost dane o zatrudnieniu z bazy SBS za 2015 rok. Tam, gdzie rodzaje działalności w obszarze kultury nie w pełni wypełniają kody 3-cyfrowe, oszacowaliśmy zatrudnienie w 2015 roku.

Najprostszym sposobem oszacowania zatrudnienia w 4-cyfrowych rodzajach działalności jest wykorzystanie ich udziałów w 3-cyfrowych kodach działalności gospodarczej za 2014 rok i pomnożenie ich przez wielkość zatrudnienia w grupach 3-cyfrowych dla 2015 roku. Wymagałoby to założenia przez nas, że struktura 4-cyfrowych kodów w strukturze bardziej ogólnej kategorii nie zmieniła się. Zbadaliśmy tę hipotezę analizując występowanie trendów dla udziałów poszczególnych branż 4-cyfrowych w strukturze branż 3-cyfrowych w latach 2011-2014. Tylko dla części branż można przyjąć założenie o stałości udziałów. Dla pozostałych oszacowaliśmy wartości udziałów dla 2015 roku na podstawie trendu liniowego z poprzednich lat.

Dane o zatrudnieniu z bazy SBS nie są zbieżne z danymi o zatrudnieniu w poszczególnych rodzajach działalności gospodarczej na podstawie Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności. Rozbieżności wynikają z faktu odmiennych metodyk szacowania zatrudnienia, a w szczególności wykorzystania innych źródeł danych. Ograniczeniem podawanych przez Eurostat statystyk opartych na wynikach Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności jest wysoki poziom agregacji. Niemniej, preferowane jest przez nas uspoźnienie otrzymanych wyników na podstawie SBS z danymi z Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności. W tym celu oszacowane na podstawie danych SBS wartości zatrudnienia dla 2015 roku przeskalowaliśmy, aby suma zatrudnienia w poszczególnych kodach działalności odpowiadała zatrudnieniu dla 2-cyfrowych kodów wg Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności.

Nie wszystkie rodzaje działalności gospodarczej, wchodzące w skład sektora kultury, są ujęte w bazie SBS. Brakuje w niej danych o następujących rodzajach działalności: 85.52 pozaszkolne formy edukacji artystycznej, 90 działalność twórcza związana z kulturą i rozrywką, 91.01 działalność bibliotek i archiwów, 91.02 działalność muzeów, 91.03 działalność historycznych miejsc i budynków oraz podobnych atrakcji turystycznych. Tak więc zatrudnienie w tym branżach musiało zostać oszacowane w inny sposób.

Zatrudnienie w branży 85.52 pozaszkolne formy edukacji artystycznej oszacowaliśmy na podstawie danych BAEL oraz brytyjskiej publikacji „Creative Industries Economic Estimates”. Z publikacji zacierpnęliśmy dane wskazujące iż osoby pracujące w branży 85.52 stanowią 1,12% wszystkich pracujących w sekcji edukacja (dział 85 w klasyfikacji NACE).⁶ Taki sam odsetek wzięto do obliczeń dla Polski. Mnożąc odsetek przez liczbę osób pracujących w sektorze edukacji (1,2 mln osób w 2015 roku), otrzymano 13,8 tys. osób pracujących w pozaszkolnych formach edukacji artystycznej.⁷

Liczba osób pracujących w branży 90 działalność twórcza związana z kulturą i rozrywką została zacierpnięta wprost z danych Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności.

---

⁶ Średnia dla dwóch dostępnych lat 2012 i 2013.

⁷ Górnym ograniczeniem liczby osób pracujących w branży 85.52 jest zatrudnienie w branży 85.5. Na podstawie danych jednostkowych z BAEL wynosiło ono w 2015 roku 85,8 tys. osób.

Zatrudnienie z branży 91.01 działalność bibliotek i archiwów oszacowaliśmy na podstawie publikacji Głównego Urzędu Statystycznego „Kultura w 2015 roku” – tj. dane dostępne w zestawieniu (załącznik tabelaryczny) pod pozycją „pracownicy działalności podstawowej na stanowiskach bibliotekarskich”. Źródłem tych informacji jest coroczne sprawozdanie K-03 Sprawozdanie biblioteki. Zestawienie za 2015 rok wykazało zatrudnienie wynoszące 16,4 tys. osób. Liczba ta odnosi się jedynie do osób pracujących na stanowiskach bibliotekarskich, a więc nie obejmuje pozostałych pracowników, zajmujących się administracją oraz obsługą obiektów. Pełne dane o zatrudnieniu są zbierane w sprawozdaniu K-03, lecz nie są publikowane. Informacja o zatrudnieniu w archiwach zaczerpnęliśmy zaś ze „Sprawozdania z działalności Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych oraz archiwów państwowych w 2015 r.” Zgodnie ze sprawozdaniem w archiwach państwowych w 2015 roku pracowało 1,6 tys. osób.

Oszacowanie zatrudnienia w branży 91.02 *działalność muzeów* w 2015 roku nastrocza pewnych problemów. Niestety w sprawozdaniach publikowanych przez Główny Urząd Statystyczny nie są dostępne informacje o zatrudnieniu w muzeach, mimo że dane takie są corocznie zbierane w formularzu K-02. Dane o zatrudnieniu w muzeach zostały zacytowane w publikacji „Muzea w Polsce. Raporty na podstawie danych z projektu statystyka muzeów (2013–2015)”. Cytowane dane – 15,2 tys. osób – odnoszą się do 2014 roku. Wartość tę przyjęto również dla 2015 roku.⁸

Ostatnim rodzajem działalności gospodarczej, dla którego należało oszacować zatrudnienie, jest branża 91.03 działalność historycznych miejsc i budynków oraz podobnych atrakcji turystycznych. Zgodnie z Polską Klasyfikacją Działalności branża ta obejmuje „konserwację i ochronę miejsc i budynków zabytkowych i historycznych oraz zabytkowych obiektów ruchomych, co oznacza rozbieżności interpretacyjne. Do oszacowania wielkości zatrudnienia w tej branży wykorzystaliśmy dane jednostkowe z Badania Struktury Wynagrodzeń. Na podstawie tych danych obliczyliśmy liczbę osób pracujących w zawodach: *konserwator dzieł sztuki* oraz *konserwator zabytków architektury* w 2014 roku. Badanie wskazało zaledwie na 0,5 tys. osób. Danych tych nie korygowaliśmy o zmianę zatrudnienia między 2014 a 2015 rokiem, co przy tak małych liczebnościach nie stanowi problemu dla łącznej wielkości zatrudnienia w sektorze kultury.

1.4. Szacowanie wartości dodanej w kulturze w 2015 roku

Szacunek wartości dodanej również bazuje na danych z bazy SBS. Baza zawiera szczegółowe informacje o wartości dodanej wytwarzanej przez poszczególne branże działalności gospodarczej. W chwili przygotowywania raportu dane o wartości dodanej były dostępne wyłącznie dla lat 2008-2014. Brakujące dane o wartości dodanej dla 2015 roku oszacowaliśmy na podstawie wartości dodanej z 2014 roku oraz tempa zmian przychodów między 2014 a 2015 rokiem, przyjmując założenie, że wartość dodana między 2014 a 2015 rokiem zmieniała się w tym samym tempie co przychody. Ponieważ dynamikę przychodów można było obliczyć jedynie dla kodów trzycyfrowych, przyjęliśmy upraszczające założenie, że wartość dodana

---

⁸ Alternatywnie rozważaliśmy, aby otrzymać szacunek wielkości zatrudnienia w 2015 roku, wykorzystując w tym celu dynamikę liczby osób zwiedzających muzea, która między 2014 a 2015 rokiem zwiększyła się o 8,7%. W ten sposób oszacowana liczba osób pracujących w muzeach w 2015 roku wyniosłaby 16,5 tys. osób. Niemniej silna zmiana zatrudnienia w odpowiedzi na zmianę liczby zwiedzających jest mało prawdopodobna, gdyż większość stanowisk w muzeach nie zależy bezpośrednio od liczby zwiedzających.

w czterocyfrowych rodzajach działalności zmieniała się tak jak tempo zmian przychodów na poziomie kodów trzycyfrowych. Wzór na wartość dodaną w 2015 roku można więc zapisać w następujący sposób:

$$VA_{2015}^{SBS} = VA_{2014}^{SBS} \frac{\text{przychody}_{2015}}{\text{przychody}_{2014}}$$

Dane z bazy SBS niestety różnią się od danych o wartości dodanej z bazy Rachunków Narodowych. Przyczyną rozbieżności między danymi w bazach SBS i Rachunków Narodowych są różnice metodologiczne w zbieraniu danych. Podobnie jak w przypadku szacunku zatrudnienia i danych BAEL, również w przypadku wartości dodanej preferowane jest przez nas uspójnienie wyników z danymi z Rachunków Narodowych. Żeby uzyskać spójność z bazą danych Rachunków Narodowych przeskalowaliśmy szacunki wartości dodanej za 2015 rok uzyskane na podstawie SBS, tak aby poszczególne rodzaje działalności sumowały się do znanych wielkości wartości dodanej z bazy Rachunków Narodowych na poziomie dostępnych kodów dwucyfrowych.

Dane o wartości dodanej w bazie SBS są wyrażone w euro. Tak więc wartości należało przeliczyć na wartości wyrażone w złotych polskich. W tym celu wykorzystaliśmy dane o przeciętnym rocznym kursie złotego do euro dla lat 2008-2015 publikowane przez Narodowy Bank Polski.

W przypadku rodzajów działalności nie ujętych w bazie SBS wartość dodaną obliczyliśmy jako sumę wynagrodzeń w danej branży. Obliczanie wartości dodanej przez zsumowanie wynagrodzeń pracowników jest powszechnie stosowanym sposobem obliczania wartości dodanej w sektorze usług publicznych.⁹ W tym celu wykorzystaliśmy informacje o zatrudnieniu – sposób szacowania został szczegółowo omówiony w poprzednim podrozdziale – oraz przeciętnych wynagrodzeniach w poszczególnych branżach uzyskanych na podstawie danych jednostkowych z Badania Struktury Wynagrodzeń. Przeciętne wynagrodzenia w branżach obliczyliśmy dla 2014 roku – czyli ostatniego dostępnego roku – a następnie przemnożyliśmy przez wskaźnik zmiany przeciętnych wynagrodzeń w gospodarce między 2014 a 2015 rokiem. Informacje o wynagrodzeniach w bazie BSW odnoszą się do 3-cyfrowych kodów działalności gospodarczej, co nie jest rozwiązaniem idealnym, gdyż preferowane byłyby dane dla 4-cyfrowych kodów działalności. Podsumowując, sposób obliczania wartości dodanej dla branży i można przedstawić według poniższego wzoru:

$$VA_{i,2015} = E_{i,2015} * w_{i,2014} * \frac{w_{2015}}{w_{2014}}$$

gdzie $E_{i,2015}$ jest szacunkiem zatrudnienia w branży i w 2015 roku, $w_{i,2014}$ jest rocznym przeciętnym wynagrodzeniem w branży, a w_{2014} i w_{2015} stanowią odpowiednio przeciętne wynagrodzenie w gospodarce w 2014 i 2015 roku.

1.5. Szacowanie zatrudnienia i wartości dodanej w kulturze dla lat 2008-2014

Szacowanie zatrudnienia i wartości dodanej dla lat 2008-2014 jest znacznie prostsze niż dla 2015 roku ze względu na pełną dostępność danych w bazie SBS. Zarówno dla zatrudnienia jak i wartości dodanej dostępne są dane dla 4-cyfrowych kodów działalności gospodarczej. W przypadku szacowania zatrudnienia wystarczy

---

⁹ W sektorze usług publicznych, w skład którego wchodzi edukacja, opieka zdrowotna, administracja, bezpieczeństwo itp., nie można oszacować wartości dodanej poprzez obliczenie różnicy między wartością dóbr finalnych a wartością wykorzystanych dóbr pośrednich, gdyż większość usług dostarczanych przez sektor nie jest rynkowa.

więc przeskalać wartości z bazy SBS, aby sumowały się do liczby osób pracujących w bardziej ogólnych branżach z Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności, a w przypadku szacowania wartości dodanej, aby sumowały się do wartości dodanych z bazy Rachunków Narodowych.

W przypadku zatrudnienia dla branż sektora kultury, nie ujętych w bazie SBS, otrzymaliśmy oszacowania w sposób analogiczny jak dla 2015 roku. Zatrudnienie w pozaszkolnych formach edukacji artystycznej obliczyliśmy mnożąc uzyskany z danych brytyjskich odsetek przez wielkość zatrudnienia w całym sektorze edukacji na podstawie danych z Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności. Dla każdego roku liczba osób pracujących w branży działalność twórcza związana z kulturą i rozrywką pochodziła z Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności, a liczba osób pracujących w bibliotekach została zaczerpnięta z poprzednich opracowań Głównego Urzędu Statystycznego. W przypadku zatrudnienia w archiwach, muzeach oraz osób pracujących w branży działalność historycznych miejsc i budynków oraz podobnych atrakcji turystycznych, przyjęliśmy upraszczające założenie o niezmienności zatrudnienia, co wynikało z braku dostępu do odpowiednich danych. Założenie to nie zmienia w sposób istotnych wyników, gdyż liczba osób pracujących w tych trzech rodzajach działalności stanowi zaledwie 17 tys. osób spośród 300 tys. osób pracujących w sektorze kultury. Nieuwzględnione zmiany zatrudnienia w muzeach, archiwach i przy konserwacji zabytków są więc prawdopodobnie tak małe, że nie rzutują w istotny sposób na dynamikę zmian zatrudnienia w całym sektorze kultury.

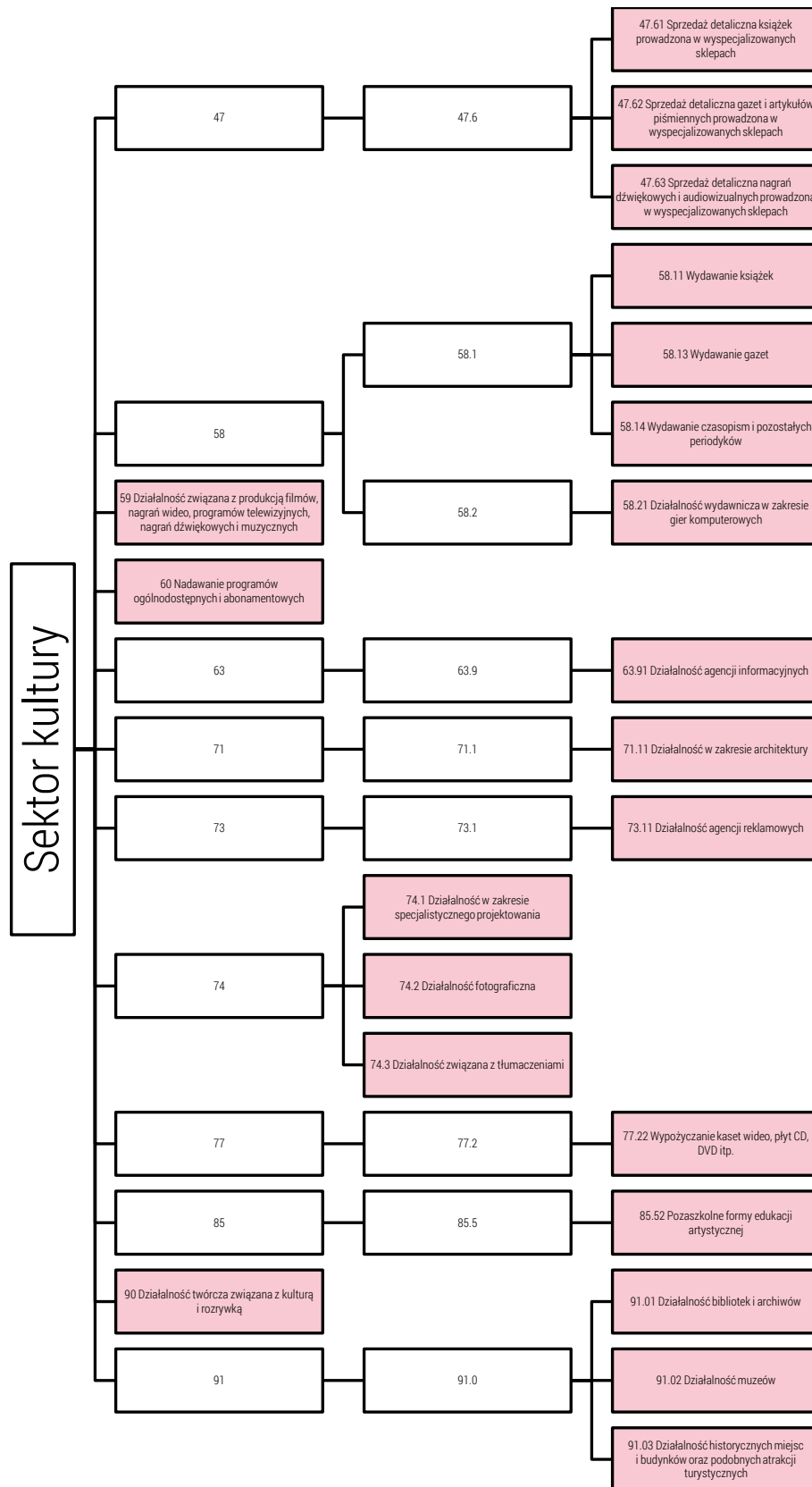
Wartość dodaną dla lat 2008-2014 w branżach nie ujętych w bazie SBS oszacowaliśmy analogicznie jak dla 2015 roku, wykorzystując dane o zatrudnieniu, przeciętnych wynagrodzeniach w branżach w 2014 roku oraz dynamice przeciętnych wynagrodzeń w gospodarce w latach 2008-2014. Do urealnienia szacunków wartości dodanej wykorzystaliśmy dane o inflacji CPI, podawanej przez GUS. Wartości zostały wyrażone w cenach stałych z 2015 roku.

1.6. Zatrudnienie i wartość dodana w sektorze kultury według województw

Dezagregację oszacowań zatrudnienia i wartości dodanej według województw przeprowadziliśmy w oparciu o dane jednostkowe z Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności za 2015 rok. W tym celu dla każdego województwa wyliczyliśmy wartość zatrudnienia według 3-cyfrowych kodów działalności gospodarczej, które w całości lub częściowo zawierają branże wchodzące w skład sektora kultury. Na tej podstawie dla każdego województwa uzyskaliśmy udział w zatrudnieniu w 3-cyfrowej branży w skali całego kraju. Udziały te posłużyły nam do rozdzielania między województwa zatrudnienia w poszczególnych 3- i 4-cyfrowych kodach działalności gospodarczej w kulturze. Następnie zsumowaliśmy zatrudnienie w sektorze kultury w każdym województwie. W analogiczny sposób postępowaliśmy w przypadku rozdzielania wartości dodanej – wykorzystując w tym celu również informacje o strukturze zatrudnienia.

Schemat 1. Definicja sektora kultury wg ESSnet-Culture a poziom agregacji danych

2. Znaczenie ekonomiczne sektora kultury – omówienie wyników

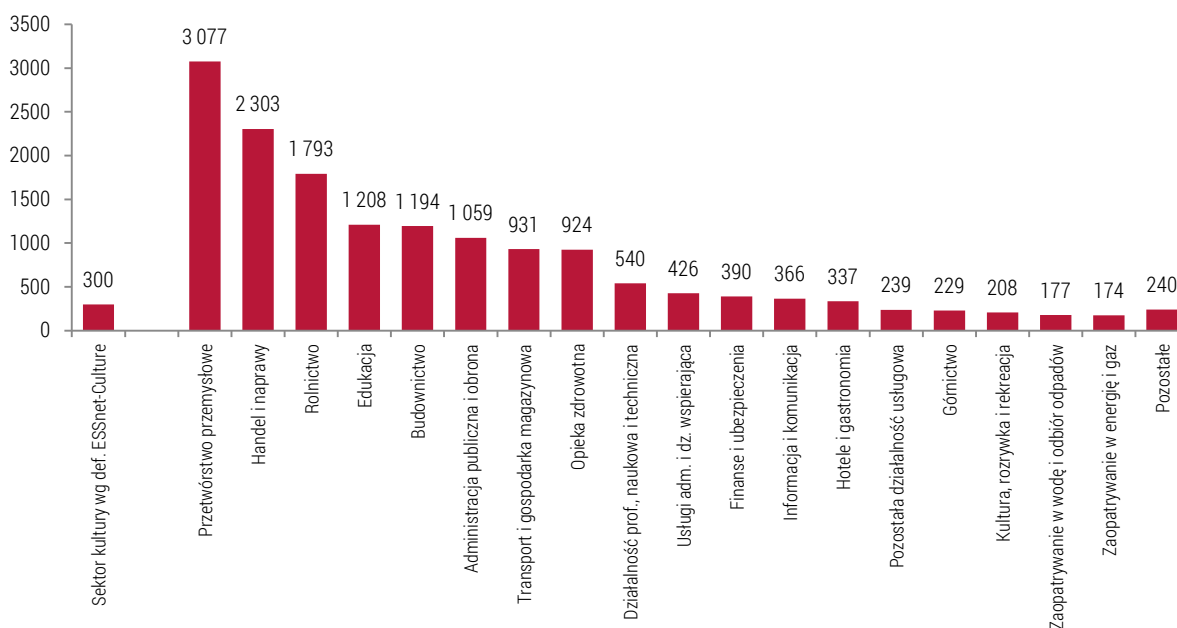
2.1. Zatrudnienie i wartość dodana w sektorze kultury w roku 2015

Zatrudnienie w sektorze kultury w 2015 roku wyniosło 300 tys. osób, co oznaczało 1,9% wszystkich pracujących w Polsce. Wartość dodana wytwarzana przez sektor kultury w 2015 roku wyniosła 30,0 mld zł, co stanowiło to 1,9% wartości dodanej w całej gospodarce, zaś udział w produkcie krajowym brutto wyniósł 1,7%.

Sektor kultury, wydzielony zgodnie z definicją zaproponowaną przez ESSnet-Culture, stanowił jeden z mniejszych sektorów polskiej gospodarki. Największy – przetwórstwo przemysłowe, skupiał około 10-krotnie więcej osób pracujących oraz wartości dodanej niż sektor kultury. Jednak znaczenie ekonomiczne sektora kultury było zauważalne i podobne do górnictwa: 300 tys. osób pracowało w sektorze kultury wobec 229 tys. osób w górnictwie, a wartość dodana wyniosła 30 mld zł w sektorze kultury wobec 28 mld zł w górnictwie w 2015 roku. Pod względem zatrudnienia sektor kultury wyprzedzał nie tylko górnictwo, lecz również energetykę oraz sektor zaopatrywania w wodę i odbiór odpadów. Pod względem wartości dodanej za sektorem kultury znalazła się m.in. gastronomia i hotele.

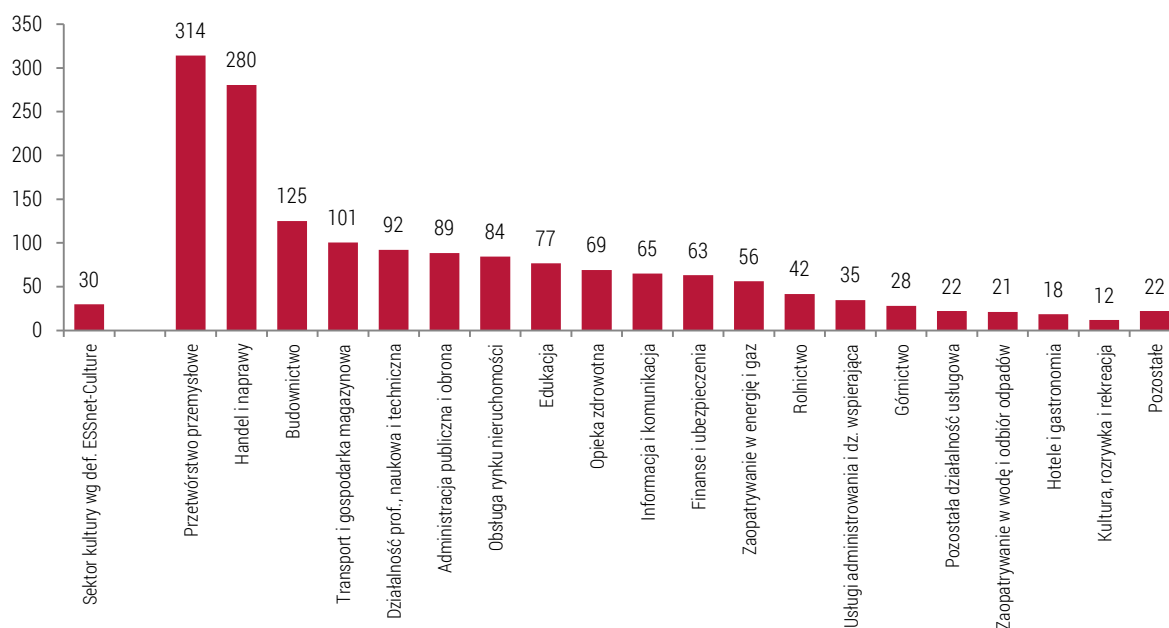
Warto zauważyć, że sektor kultura, rozrywka i rekreacja, który jest obecny w klasyfikacji NACE, charakteryzował się mniejszym zatrudnieniem i wartością dodaną niż sektor kultury oszacowany w oparciu o definicję ESSnet-Culture. Oznacza to, że zakres działalności gospodarczej o charakterze kulturalnym wykracza istotnie poza obszar zaliczany do sektora kultury, rozrywki i rekreacji w klasyfikacji NACE. Należy przy tym pamiętać, że w klasyfikacji NACE do sektora kultury, rozrywki i rekreacji wlicza się np. działalność klubów sportowych, czyli aktywności uznane przez ESSnet-Culture za będące poza sektorem kultury.

Wykres 1. Porównanie zatrudnienia w kulturze z sektorami w klasyfikacji NACE, tys. osób, 2015

Źródło: Opracowanie na podstawie własnych szacunków i danych Eurostat.

Wykres 2. Porównanie wartości dodanej w kulturze z sektorami w klasyfikacji NACE, mld zł, 2015

Źródło: Opracowanie na podstawie własnych szacunków i danych Eurostat.

Spośród pracujących w sektorze kultury najwięcej osób pracowało w branży obejmującej przedstawienia artystyczne, twórczość literacką oraz działalność obiektów kulturalnych (sekcja 90 w klasyfikacji NACE). W 2015 roku pracowało w niej 75 tys. osób, co stanowiło 1/4 całego zatrudnienia w kulturze, oraz blisko 0,5% zatrudnienia w całej gospodarce. Na drugim miejscu znajdowała się działalność biur architektonicznych, która skupiała 37 tys. pracujących, czyli co ósmą osobę pracującą w sektorze kultury. Na trzecim miejscu, z zatrudnieniem wynoszącym 30 tys. osób, znalazły się agencje reklamowe. Pracowała w nich co dziesiąta osoba w sektorze kultury. Zatrudnienie przekraczające 15 tys. osób dotyczyło również następujących branż kultury: wydawanie książek, gazet i czasopism (27 tys.), produkcja i dystrybucja filmów i programów telewizyjnych (18 tys.), biblioteki i archiwa (18 tys.), telewizja (18 tys.), oraz muzea (15 tys.). Tych osiem branż skupiało w sumie 238 tys. osób pracujących, co daje 4/5 zatrudnienia w sektorze kultury. Najmniej osób pracujących znalazło się w branżach: wypożyczanie kaset i płyt CD, konserwacja i ochrona zabytków, agencje informacyjne oraz wydawanie gier komputerowych.

W strukturze wartości dodanej sektora kultury silniej niż w strukturze zatrudnienia dominowały branże nastawione na działalność komercyjną (telewizja, biura architektoniczne, agencje reklamowe). Największe znaczenie w strukturze wartości dodanej w sektorze kultury miała telewizja. Wartość dodana tej branży została oszacowana na 5,6 mld zł w 2015 roku, co oznaczało, że prawie jedna piąta wartości dodanej całego sektora kultury powstała w tej branży. Na drugim i trzecim miejscu pod względem wartości dodanej znalazły się działalność związana z projektowaniem architektonicznym (5,0 mld zł) oraz agencje reklamowe (4,9 mld zł). Udział tych branż w strukturze wartości dodanej sektora kultury wyniósł odpowiednio 17% i 16%. Również znaczną wartością dodaną charakteryzowały się następujące branże: wydawanie książek, gazet i czasopism (3,5 mld zł), przedstawienia artystyczne, twórczość literacka i działalność obiektów kulturalnych (3,3 mld zł), produkcja i dystrybucja filmów i programów telewizyjnych (1,6 mld zł), sprzedaż gazet, książek, muzyki i nagrań wideo (1,5 mld zł), projektowanie specjalistyczne (1,2 mld zł).

Wykres 3. Struktura zatrudnienia w kulturze w rozbiciu na branże, 2015

Źródło: Opracowanie własne.

Wykres 4. Struktura wartości dodanej w kulturze w rozbiciu na branże, 2015

Źródło: Opracowanie własne.

Branże wchodzące w skład sektora kultury znacząco różnią się pod względem wartości dodanej w przeliczeniu na jednego pracującego. Według naszych oszacowań, najwyższa wartość dodana w przeliczeniu na jednego pracującego występowała w agencjach informacyjnych oraz telewizji – ponad 300 tys. zł rocznie na osobę. Na kolejnych miejscach znalazły się: agencje reklamowe, kina, wydawania

książek, gazet i czasopism oraz biura architektoniczne.¹⁰ Najniższa wartość dodana na pracującego, około 40-45 tys. zł rocznie, była notowana w konserwacji i ochronie zabytków, przedstawieniach artystycznych, twórczości literackiej, obiektach kulturalnych, pozaszkolnej edukacji artystycznej, muzeach, bibliotekach i archiwach

– należy jednak pamiętać, że dla tych branż przyjęto sposób obliczania wartości dodanej jako sumę wynagrodzeń pracowników (ze względu na brak danych, nie jest możliwe zastosowanie innej metody).

Wykres 5. Wartość dodana w przeliczeniu na pracującego wg branż kultury, tys. zł, 2015

Źródło: Opracowanie własne.

2.2. Zmiana zatrudnienia i wartości dodanej w latach 2008-2015

Sektor kultury zyskiwał na znaczeniu pod względem wielkości zatrudnienia, ale tracił na znaczeniu pod względem wkładu wartości dodanej do produktu krajowego brutto - ze względu na wolniejszy wzrost wartości dodanej w sektorze kultury niż w pozostałych sektorach gospodarki.

Zatrudnienie w sektorze kultury wzrosło z 259 tys. osób w 2008 roku do 300 tys. osób w 2015 roku. Oznacza wzrost liczby pracujących o 41 tys. osób, czyli o 16%. Ponieważ ekspansja zatrudnienia w kulturze była szybsza niż tempo wzrostu zatrudnienia w całej gospodarce, które wzrosło w tym okresie o 2%, sektor kultury powiększył swój udział w strukturze zatrudnienia o 0,2 pp.

Wartość dodana wytwarzana przez sektor kultury praktycznie nie zmieniła się w ujęciu realnym, z poziomu 30,6 mld zł w 2008 roku (ceny stałe z 2015 roku) obniżyła się do 30,0 mld zł w 2015 roku, czyli o 0,6 mld zł.

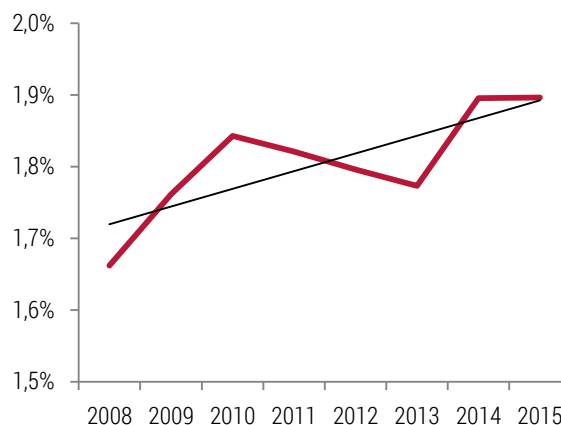
¹⁰ Na drugim miejscu pod względem wartości dodanej na pracującego znalazło się wypożyczanie kaset i płyt CD. Do wyniku tego należy podejść z rezerwą. Branża ta charakteryzowała się znikomym zatrudnieniem i każde niewielkie niedoszacowanie zatrudnienia będzie powodowało znaczny wzrost wartości dodanej na pracującego, co najprawdopodobniej jest przyczyną otrzymanego wyniku.

Ponieważ w tym okresie wartość dodana w całej gospodarce rosła zdecydowanie szybciej niż wartość dodana w sektorze kultury, udział sektora kultury w wartości dodanej w całej gospodarce spadł z 2,4% w 2008 roku do 1,9% w 2015 roku.

Wykres 6. Zatrudnienie w kulturze, 2008-2015
tys. osób

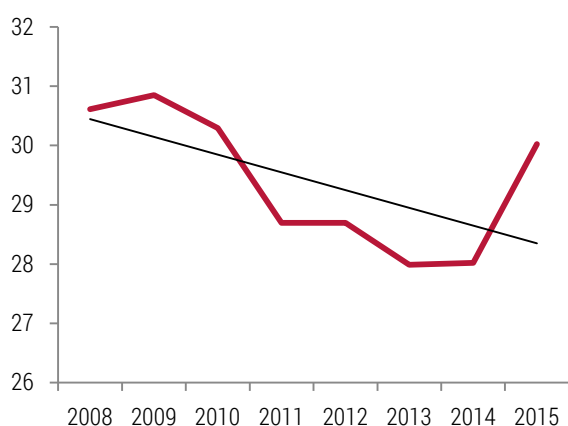
udział w strukturze zatrudnienia

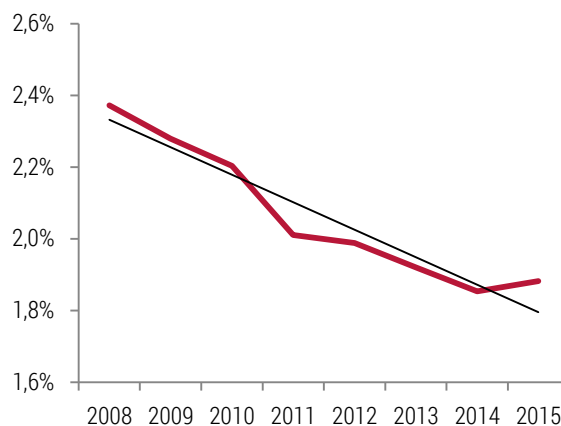
Uwagi: Czarną linią zaznaczono trend liniowy.

Źródło: Opracowanie własne.

Wykres 7. Wartość dodana w kulturze, 2008-2015
mld zł, ceny stałe z 2015 r.

udział w strukturze wartości dodanej

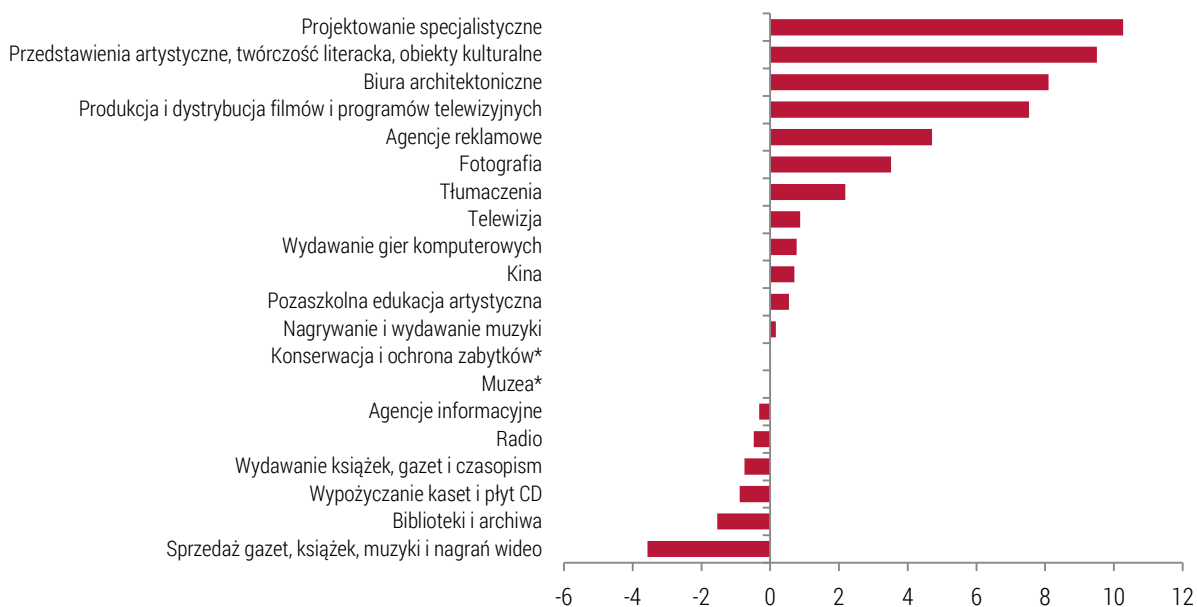
Uwagi: Czarną linią zaznaczono trend liniowy.

Źródło: Opracowanie własne.

Choć zatrudnienie w sektorze kultury zauważalnie wzrosło między 2008 a 2015 rokiem, zmiany nie były zróżnicowane między poszczególnymi branżami. Największa ekspansja zatrudnienia dotyczyła branż: projektowanie specjalistyczne (wzrost o 10,3 tys.), przedstawienia artystyczne, twórczość literacka, i działalność obiektów kulturalnych (9,5 tys.), biura architektoniczne (8,1 tys.), produkcja i dystrybucja filmów i programów telewizyjnych (7,5 tys.), agencje reklamowe (4,7 tys.), oraz fotografia (3,5 tys.). Wzrost zatrudnienia w tych sześciu branżach wyniósł łącznie 44 tys. osób. W ujęciu relatywnym, najsilniejszy wzrost zatrudnienia wystąpił w branżach: wydawanie gier komputerowych (wzrost ponad pięciokrotny) oraz projektowanie specjalistyczne (prawie trzykrotny). Znaczny relatywny wzrost zatrudnienia dotyczył również fotografii, tłumaczeń oraz produkcji i dystrybucji filmów i programów telewizyjnych.

Zmniejszyło się natomiast zatrudnienie w branżach: sprzedaż gazet, książek, muzyki i nagrań wideo (spadek o 3,6 tys.), biblioteki i archiwa (spadek o 1,5 tys.), wypożyczanie kaset i płyt CD (spadek o 0,9 tys.). Zmiany te można wytłumaczyć trendami zachodzącymi w gospodarce i społeczeństwie. Powolny, lecz systematyczny spadek poziomu czytelnictwa przekłada się na mniejsze zainteresowanie usługami bibliotek oraz skutkuje zmniejszeniem się sprzedaży czasopism i książek oraz spadkiem zatrudnienia w obszarze wydawania książek, gazet i czasopism. Spadek sprzedaży muzyki oraz nagrań wideo można powiązać zaś z upowszechnieniem się dostępu do muzyki i filmów poprzez streaming. Ta sama przyczyna stoi najprawdopodobniej za spadkiem liczby osób pracujących w branży wypożyczanie kaset i płyt CD.

Wykres 8. Wkład poszczególnych branż do zmiany zatrudnienia w kulturze, 2008-2015, tys. osób

Uwagi: Gwiazdką oznaczono branże, dla których zatrudnienie nie zmienia się ze względu na przyjętą metodologię.

Źródło: Opracowanie własne.

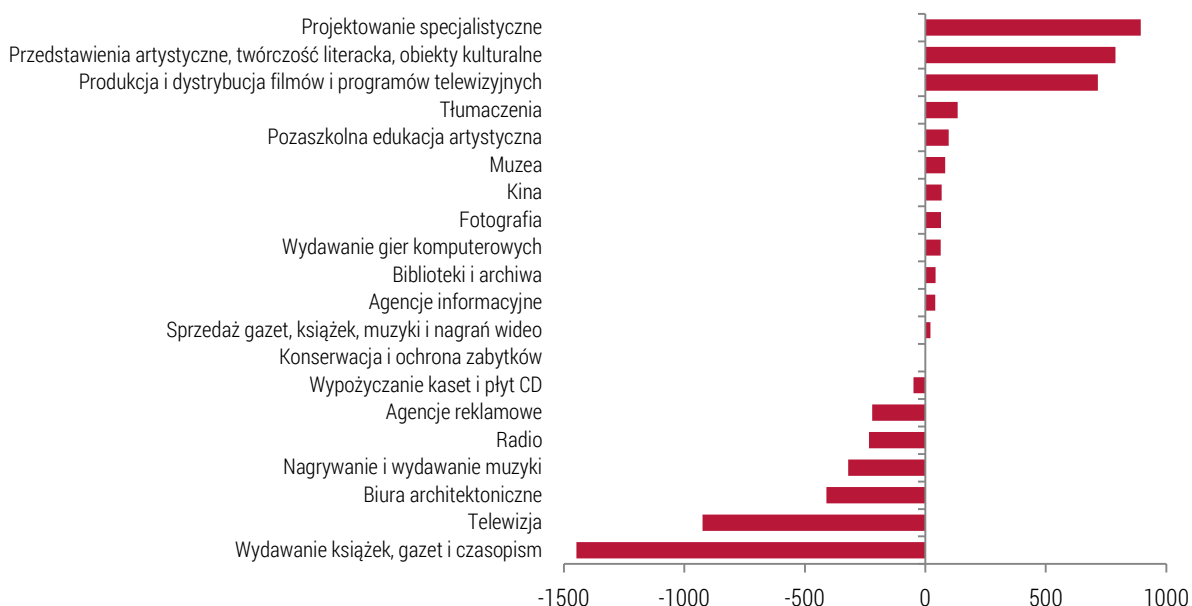
Wykres 9. Relatywna zmiana zatrudnienia w branżach kultury, 2008-2015

Źródło: Opracowanie własne.

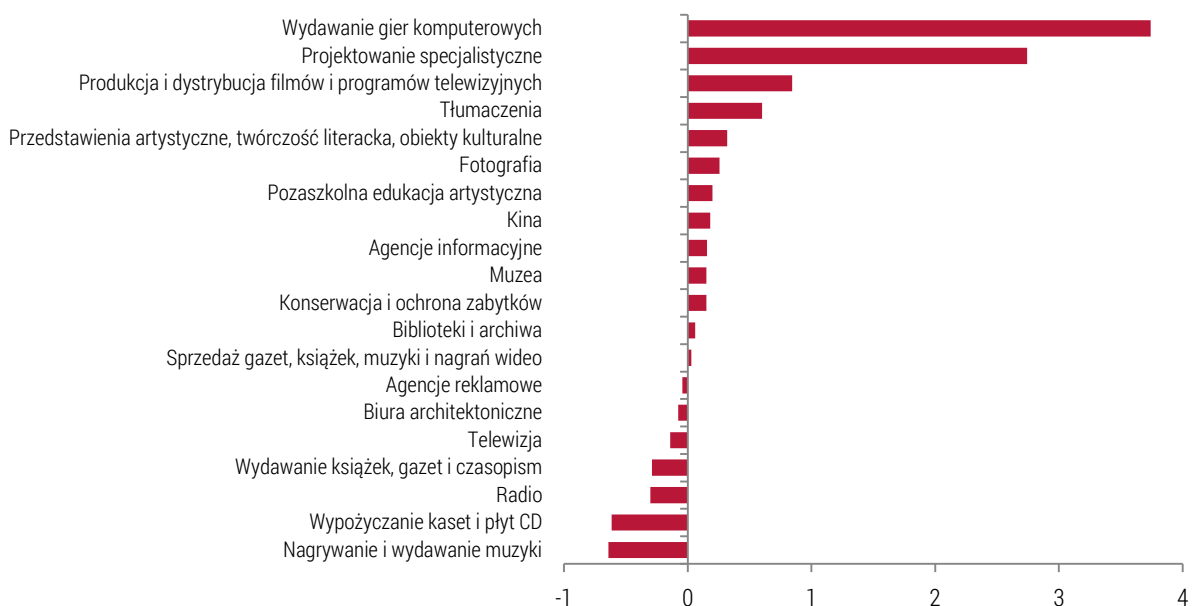
Największy wzrost wartości dodanej odnotowano w branżach: projektowanie specjalistyczne (0,9 mld zł), przedstawienia artystyczne, twórczość literacka, obiekty kulturalne (0,8 mld zł), produkcja i dystrybucja filmów i programów telewizyjnych (0,7 mld zł). Branże te doświadczyły też znacznego wzrostu liczby osób pracujących. Największy spadek wartości dodanej zanotowało wydawanie książek, gazet i czasopism (1,4 mld zł), telewizja (0,9 mld zł) a w mniejszym stopniu również biura architektoniczne (0,4 mld zł), nagrywanie i wydawanie muzyki (0,3 mld zł), radio (0,2 mld zł), oraz agencje reklamowe (0,2 mld zł). Największy relatywny wzrost wartości dodanej dotyczył branż: wydawanie gier komputerowych (wzrost czterokrotny) oraz projektowanie specjalistyczne (wzrost trzykrotny). Najsilniejsze relatywne spadki dotyczyły wypożyczania kaset i płyt CD oraz nagrywania i wydawania muzyki (w obu przypadkach spadek o ponad 60%).

Wykres 10. Wkład poszczególnych branż do zmiany wartości dodanej w kulturze, 2008-2015, mln zł, ceny stałe z 2015 r.

Źródło: Opracowanie własne.

Wykres 11. Relatywna zmiana wartości dodanej w branżach kulturze, 2008-2015

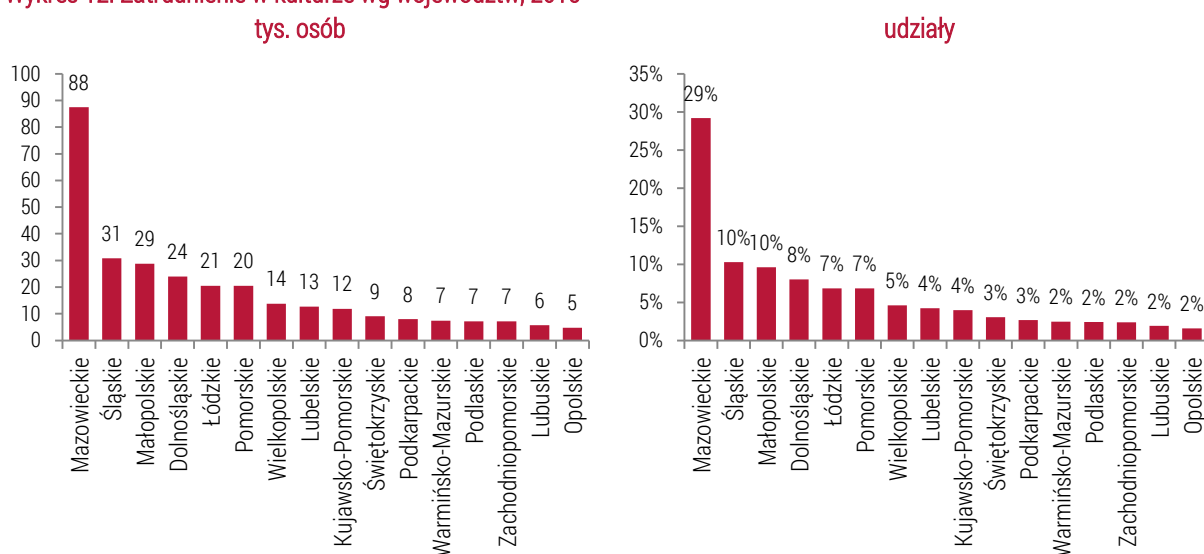
Źródło: Opracowanie własne.

2.3. Zatrudnienie i wartość dodana według województw

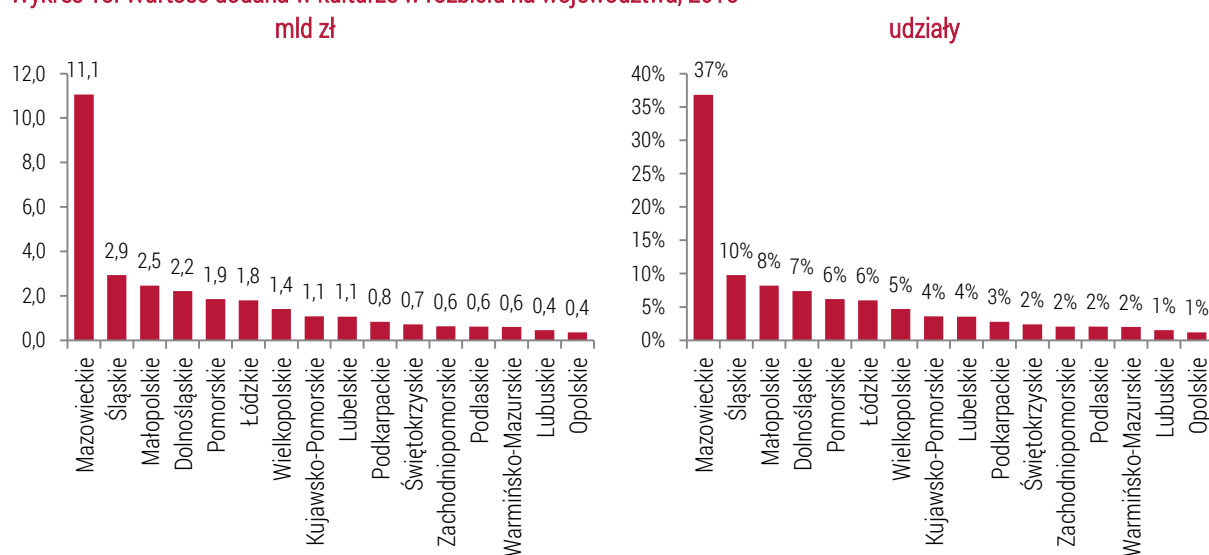
Działalność sektora kultury skupia się w województwach posiadających duże ośrodki miejskie, a wartość dodana jest silniej skupiona przestrzennie niż zatrudnienie. Według naszych oszacowań, w 2015 roku największe zatrudnienie w sektorze kultury występowało w województwie mazowieckim. Pracowało w nim 88 tys. osób w sektorze kultury, czyli 29% wszystkich pracujących w kulturze w Polsce. Udział województwa mazowieckiego w wartości dodanej polskiego sektora kultury wyniósł aż 37%. Na kolejnych miejscach pod względem zatrudnienia i wartości dodanej w kulturze znalazły się województwa: śląskie (31 tys. pracujących, 10% wartości dodanej), małopolskie (29 tys., 8%) i dolnośląskie (24 tys., 7%). Z drugiej strony, liczba pracujących w kulturze w woj. opolskim, lubuskim, zachodniopomorskim, podlaskim i warmińsko-mazurskim wynosiła 5-7 tys. osób, a ich udział w wartości dodanej sektora nie przekraczał 2%.

Wykres 12. Zatrudnienie w kulturze wg województw, 2015

Źródło: Opracowanie własne.

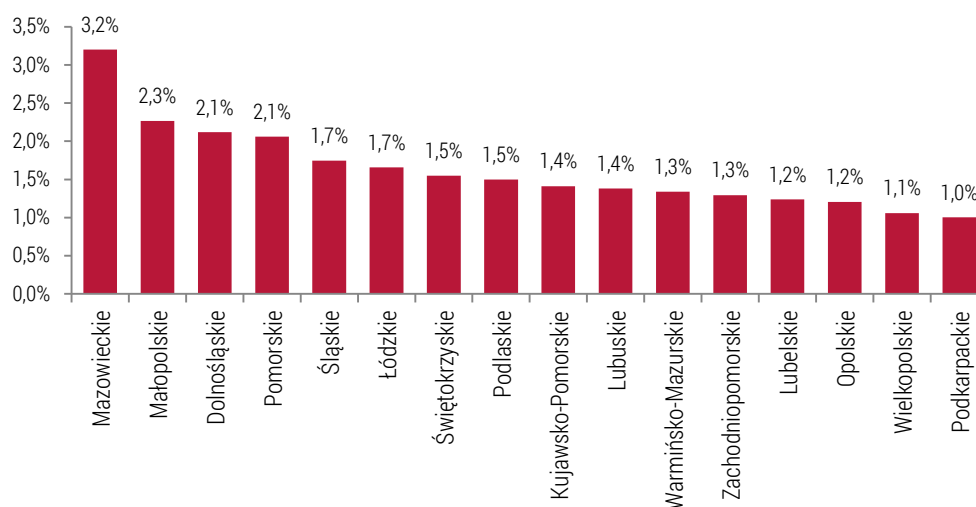
Wykres 13. Wartość dodana w kulturze w rozbięciu na województwa, 2015

Źródło: Opracowanie własne.

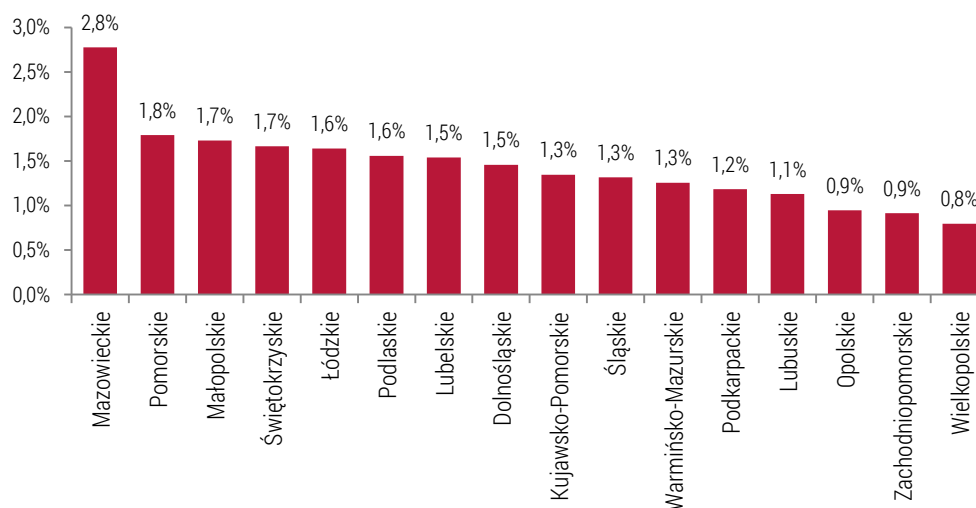
Mazowieckie było też województwem, w którym kultura odgrywała największe znaczenie dla gospodarki lokalnej: jej udział w zatrudnieniu wyniósł w 2015 roku 3,2%, a udział w wartości dodanej – 2,8%. Była to wartość znacząco wyższa niż w pozostałych regionach. W kolejnym zestawieniu województwie małopolskim odsetek osób pracujących w kulturze wyniósł 2,3%. Powyżej średniej krajowej był też odsetek osób pracujących w sektorze kultury w województwach dolnośląskim (2,1%) i pomorskim (2,1%). W tych województwach udział sektora kultury w wartości dodanej lokalnej gospodarki kształtował się na poziomie 1,7%-1,8%, choć w woj. dolnośląskim był nieco niższy (1,5%). W województwach nie posiadających dużych ośrodków miejskich zatrudnienie w sektorze kultury było zdecydowanie niższe (poniżej 1,5% zatrudnienia w danym województwie). Obserwacje te sugerują, iż duże ośrodki miejskie – takie jak Warszawa, Kraków, Wrocław oraz Gdańsk, sprzyjają powstawaniu miejsc pracy związanych z działalnością kulturalną.

Wykres 14. Udział kultury w zatrudnieniu w województwach, 2015

Źródło: Opracowanie własne.

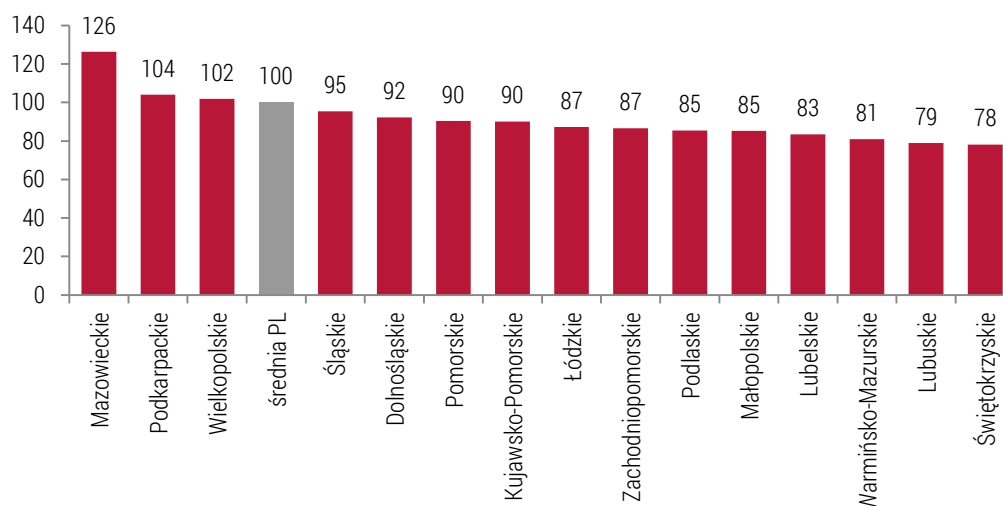
Wykres 15. Udział kultury w wartości dodanej w województwach, 2015

Źródło: Opracowanie własne.

Województwo mazowieckie wyróżniało się też pod względem wysokości wartości dodanej na jednego pracującego w kulturze, która w 2015 roku wyniosła 126 tys. zł, czyli o ok. 1/4 więcej niż przeciętnie w kraju. Prawdopodobnie wynika to z tego, iż Warszawa, z racji swoich stołecznych funkcji, skupia wysokoproduktywne branże kultury, takie jak nadawanie programów i działalność agencji reklamowych.

Wykres 16. Wartość dodana w kulturze w przeliczeniu na pracującego wg województw, tys. zł, 2015

Źródło: Opracowanie własne.

3. Rekomendacje dla statystyki publicznej

W tej części przedstawiamy rekomendacje dla statystyki publicznej na podstawie ustaleń poczynionych w niniejszym raporcie, a także przeglądu rekomendacji z raportu z 2010 roku.

Rekomendacja 1. Oszacowanie wag dla branż częściowo wchodzących w skład sektora kultury

W oparciu o dostępne dane nie jest możliwa bardzo dokładna delimitacja sektora kultury. Według definicji ESSnet-Culture (2012), na sektor kultury składają się branże wliczane do niego w całości lub w części. ESSnet-Culture (2012) sugeruje, że oszacowanie wag dla branż wchodzących w części do sektora kultury powinno być dokonane na poziomie krajowym na podstawie szczegółowych danych. Zgodnie z naszą wiedzą, w Polsce taka analiza nie została przeprowadzona. Mogłaby ona zostać wykonana w ramach prac nad rachunkiem satelitarnym kultury, prowadzonym przez Urząd Statystyczny w Krakowie, tym bardziej że definicja sektora kultury wykorzystana na użytek rachunku satelitarnego jest zbliżona do definicji sektora kultury wg ESSnet-Culture (2012). Do oszacowania wag można wykorzystać dane z Rocznej ankiety przedsiębiorstwa (formularz SP). Przeprowadzenie podobnej analizy przez ośrodki zewnętrzne wymagałoby szerszego niż obecnie dostępu do danych gromadzonych przez GUS. W tym kontekście należy rozważyć udostępnianie danych jednostkowych z badań ankietowych na najniższym możliwym poziomie agregacji sekcji gospodarki i zawodów.

Rekomendacja 2. Pełne udostępnianie danych ze sprawozdań instytucji kultury

Należy rozszerzyć zakres danych publikowanych w opracowaniach zbiorczych GUS poświęconych kulturze, takich jak „Kultura w 2016 r.” Dane statystyczne w obszarze funkcjonowania instytucji kultury są zbierane przez GUS w szerszym zakresie niż dane następnie publikowane. Dotyczy to m.in. danych na podstawie rocznych sprawozdań z działania muzeów i bibliotek (formularze K-02 i K-03), które były wykorzystywane na użytek niniejszego badania. Dane te zawierają szczegółowe informacje o zatrudnieniu w bibliotekach oraz muzeach, czyli informacjach ważnych dla szacunku zatrudnienia w sektorze kultury, które jednak są udostępniane w ograniczonym zakresie. Rozszerzenie zakresu publikowanych danych powinno dotyczyć

również pozostałych sprawozdań w obszarze kultury: sprawozdań z działalności artystycznej i rozrywkowej (K-01), z działalności wystawienniczej (K-05), z produkcji i usług filmowych (K-06), z działalności centrów kultury (K-07), kin (K-08). Należy również rozważyć udostępnianie zanonimizowanych danych jednostkowych w ramach projektu „Otwarte dane”, realizowanego przez Ministerstwo Cyfryzacji.

Rekomendacja 3. Kontynuowanie dotychczasowych prac badawczych

Należy zarekomendować kontynuację prac w ramach rachunku satelitarnego kultury, prowadzonych przez Urząd Statystyczny w Krakowie. Warto, aby publikacja o znaczeniu gospodarczym sektora kultury w oparciu o wypracowaną przez US w Krakowie metodologię weszła na stałe do regularnych raportów publikowanych Główny Urząd Statystyczny. Należy zauważyć, że dzięki dostępowi do danych jednostkowych ze sprawozdań, GUS jest lepiej przygotowany do prowadzenia takich opracowań niż inne podmioty.

Rekomendacja 4. Baza danych o zatrudnieniu i wynagrodzeniach w sektorze kultury

Należy rozważyć stworzenie na podstawie źródeł danych administracyjnych bazy obejmującej liczbę osób pracujących w zawodach przynależących do sektora kultury i ich przeciętne wynagrodzenia. Sugerowaliśmy to już w raporcie IBS (2010). W takiej bazie zawód powinien być zakodowany z wykorzystaniem klasyfikacji KZiS na najniższym możliwym poziomie agregacji. Zagregowane dane posłużyłyby bardziej precyzyjnemu oszacowaniu zarobków w sektorze kultury i obliczeniu na tej podstawie wartości dodanej w kulturze. Baza danych mogłaby powstać na podstawie danych Ministerstwa Finansów i Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Rekomendacja 5. Szczegółowe badanie sektora R w klasyfikacji PKD

Podtrzymujemy, zaproponowaną w raporcie IBS (2010), rekomendację polegającą na przeprowadzeniu szczegółowego badania sekcji 90, 91, 92 i 93 w klasyfikacji PKD, które łącznie tworzą sektor *R – działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją*. W sektorze tym skupia się znaczna część działalności w obszarze kultury, lecz jest ona przemieszana z działalnością o charakterze nie związanym z kulturą, np. działalnością klubów sportowych. Jednocześnie dane zbiorcze dla tego sektora nie są obecne w bazie SBS. Powoduje to, że szacowanie wartości dodanej i zatrudnienia dla branż kultury wchodzących w skład sektora R bazuje na upraszczających założeniach. Przeprowadzenie szczegółowego badania spowodowałoby rozwiązanie tego problemu. Badanie mógłby przeprowadzić Główny Urząd Statystyczny.

Załącznik 1. Sektor kultury w Polsce w świetle danych Eurostat i GUS

W Załączniku 1 uzupełniamy opis znaczenia sektora kultury w Polsce o wyniki analiz przeprowadzonych przez Główny Urząd Statystyczny oraz Eurostat. Mimo starań czynionych przez obie te instytucje informacje o znaczeniu gospodarczym sektora kultury przez nie przedstawiane są fragmentaryczne. Niemniej ze względu na brak alternatywnych źródeł stanowią one ważne uzupełnienie obrazu znaczenia gospodarczego sektora kultury. Porównanie szacunków zatrudnienia i wartości dodanej z różnych źródeł podsumowuje Tabela 4.

„**Culture Statistics 2016**” jest najbardziej obszerną publikacją analizującą znaczenie sektora kultury w krajach członkowskich Unii Europejskiej. Publikacja została przygotowana przez Eurostat. Jest to trzecia edycja opracowania, wcześniejsze zostały wydane w 2007 oraz 2011 roku. W publikacji w kolejnych rozdziałach omawiane jest: zatrudnienie w kulturze, aktywność gospodarcza w obszarze kultury, handel międzynarodowy produktami związanymi z sektorem kultury oraz uczestnictwo w kulturze.

Według danych podawanych przez Eurostat zatrudnienie w kulturze w Polsce wyniosło 417 tys. osób w 2015 roku, co stanowiło 2,6% wszystkich pracujących.¹¹ Zatrudnienie w kulturze podawane przez Eurostat zostało oszacowane w oparciu o podejście zaproponowane przez ESSnet-Culture, które bierze pod uwagę jednocześnie zatrudnienie w branżach kultury oraz zatrudnienie w zawodach kultury – jest więc podejściem szerszym niż stosowane przez nas, uwzględniające wyłącznie zatrudnienie w branżach kultury (por. dyskusja w części 1.1). Jest to przyczyna stojąca za większą wartością zatrudnienia podawaną przez Eurostat. Należy mieć na uwadze, że Eurostat w szacunku zatrudnienia nie bierze pod uwagę branż działalności gospodarczej oraz zawodów zaliczanych częściowo do zatrudnienia w sektorze kultury. Z tego powodu dane Eurostatu nie uwzględniają zatrudnienia w branżach: działalność architektoniczna, agencje reklamowe, fotografia, sprzedaż książek, gazet i nagrań CD, itd.

Zaletą statystyk Eurostatu jest to, że odnoszą się one do wszystkich krajów członkowskich Unii Europejskiej, dzięki czemu możliwe jest porównanie zatrudnienia w kulturze między krajami w ramach tej samej metodologii (por. Wykres 17). Na tej podstawie możemy stwierdzić, że sektor kultury w Polsce jest słabiej rozwinięty niż w innych krajach Unii Europejskiej. Odsetek osób pracujących w kulturze w Polsce był w 2015 roku jednym z niższych wśród krajów członkowskich UE. Najwyższe zatrudnienie w kulturze w UE obserwowano w Szwecji i Estonii (4,1%). Wyższa wartość obserwowana była jeszcze na Islandii (5,1%) oraz w Szwajcarii (4,2%), dla których Eurostat również podaje dane.

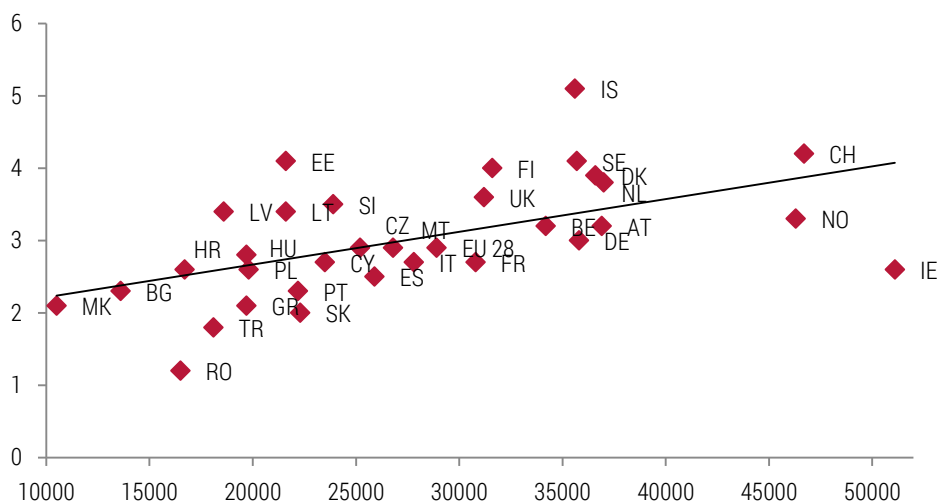
Zestawiając dane o zatrudnieniu w kulturze z poziomem dochodu na mieszkańca, można zauważyć dodatnią korelację. Im zamożniejszy kraj tym większy odsetek osób pracuje w kulturze. Na tej podstawie można wnioskować, że wraz ze wzrostem dochodu będzie zwiększało się znaczenie kultury w łącznym zatrudnieniu. Faktycznie, dane Eurostat wskazują na niewielki wzrost odsetka osób pracujących w kulturze w Polsce między 2011 a 2015 rokiem o 0,3 pp. (wobec wzrostu o 0,1 pp. w całej Unii Europejskiej).¹²

---

¹¹ Dane są dostępne pod adresem: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=cult_emp_sex&lang=en

¹² Chociaż w bazie dostępne są dane od 2008 roku, danych sprzed 2011 roku nie należy bezpośrednio porównywać z danymi późniejszymi ze względu na zmiany klasyfikacji zawodów.

Wykres 17. Odsetek osób pracujących w kulturze wg Eurostatu a PKB per capita, tys. EUR, PPP, 2015

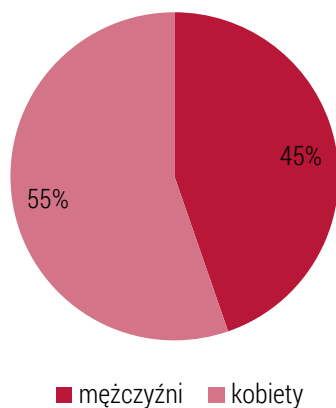

Uwagi: Czarna linia oznacza linię trendu.

Źródło: Opracowanie na podstawie danych Eurostat.

Kolejną zaletą opracowania przygotowanego przez Eurostat jest analiza stopnia feminizacji oraz struktury wykształcenia osób pracujących w kulturze. Dane Eurostat wskazują, że zatrudnienie w kulturze w Polsce jest sfeminizowane silniej niż zatrudnienie w całej gospodarce. Kobiety stanowiły 55% pracujących w kulturze w 2015 roku, podczas gdy w całej polskiej gospodarce odsetek kobiet wyniósł 45%. Polski sektor kultury jest silniej sfeminizowany niż sektory kultury w większości krajów członkowskich Unii Europejskiej (średni udział kobiet w zatrudnieniu w sektorze kultury wynosi 47%). Osoby pracujące w kulturze są ponadto przeciętnie lepiej wykształcone niż pracujący w innych sektorach. Prawidłowość ta dotyczy zarówno Polski jak i pozostałych krajów członkowskich Unii Europejskiej. W kulturze odsetek osób z wykształceniem wyższym jest prawie dwukrotnie wyższy niż w całej gospodarce. W Polsce jest to odpowiednio 62% i 33% pracujących z wykształceniem wyższym, zaś przeciętnie w Unii Europejskiej 61% i 33%.

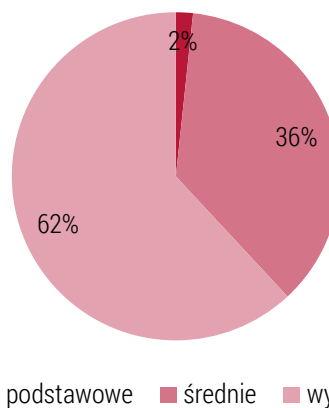
Wykres 18. Struktura płci osób pracujących w kulturze wg Eurostatu, 2015

■ mężczyźni ■ kobiety

Źródło: Opracowanie na podstawie danych Eurostat.

Wykres 19. Struktura wykształcenia osób pracujących w kulturze wg Eurostatu, 2015

■ podstawowe ■ średnie ■ wyższe

Źródło: Opracowanie na podstawie danych Eurostat.

W publikacji „Culture Statistics 2016” znajduje się ponadto szczegółowe omówienie aktywności gospodarczej w obszarze kultury na podstawie danych w bazie SBS oraz Business Demography. Omówione zostały takie wskaźniki jak: liczba firm, przychody, wartość dodana, demografia (wiek i przeżywalność) przedsiębiorstw działających w sektorze kultury. Na ten użytek analizy Eurostat do sektora kultury zaliczył jedynie te branże, które ESSnet-Culture wskazuje jako w całości wchodzące w skład sektora kultury oraz jednocześnie reprezentowane w bazie SBS. Jest to niewątpliwie ograniczenie tej analizy, gdyż z sektora kultury została wyłączona np. działalność związana z funkcjonowaniem teatrów, muzeów, bibliotek. Według szacunków przedstawionych przez Eurostat sektor kultury w Polsce w 2013 roku odpowiadał za 7% wartości dodanej w usługach w sektorze przedsiębiorstw (bez usług publicznych).¹³

Według danych przytoczonych w raporcie w 2013 roku w Polsce działało 35 tys. przedsiębiorstw w sektorze kultury. Przeciętne zatrudnienie wyniosło 3,0 osoby na jedno przedsiębiorstwo, w porównaniu do 4,2 osób przypadających na jedno przedsiębiorstwo w całym sektorze usług. Oznacza to, że firmy w sektorze kultury są na ogół mniejsze niż reszta przedsiębiorstw działających w sektorze usług. Prawdopodobnie ta dotyczy się prawie wszystkich krajów Unii Europejskiej.

Bardziej szczegółowe i aktualne dane można uzyskać wprost z bazy Business Demography (por. Tabela 3). Nie obejmują one niestety wszystkich branż sektora kultury, niemniej stanowią źródło cennych informacji o przedsiębiorstwach w sektorze kultury. Najwyższy odsetek nowoutworzonych przedsiębiorstw obserwuje się w branżach: projektowanie specjalistyczne oraz fotografia. W 2015 roku co piąta firma działająca w tym segmencie funkcjonowała około jednego roku. Tak duży odsetek młodych przedsiębiorstw wiąże się z relatywnie niewielką przeżywalnością. Po pięciu latach od utworzenia w fotografii działa ciągle jedynie 30% firm, zaś w projektowaniu specjalistycznym 36% firm. Największą przeżywalnością charakteryzują się przedsiębiorstwa zajmujące się projektowaniem architektonicznym, działalnością wydawniczą oraz nadawaniem programów – pierwsze pięć lat przeżywa co najmniej połowa z nich. Pod względem liczby pracowników największe są przedsiębiorstwa zajmujące się nadawaniem programów. Relatywnie duże są również firmy prowadzące działalność wydawniczą. Najmniejsze – zatrudniające rzadko kiedy więcej niż tylko właściciela – są firmy z branż: fotografia oraz tłumaczenia.

Podsumowując, choć publikacja „Culture Statistics 2016” stanowi ważne źródło informacji o znaczeniu sektora kultury, jednak ma kilka poważnych ograniczeń, które staraliśmy się wyeliminować w niniejszym badaniu. Po pierwsze szacunki zatrudnienia i wartości dodanej opierają się na odmiennych definicjach, więc nie mogą być między sobą porównywane. Ponadto Eurostat z sektora kultury wyklucza branże częściowo wchodzące w jego skład. Szacunek wartości dodanej opiera się wyłącznie na danych z bazy SBS, w której pominięte są branże znajdujące się poza sektorem przedsiębiorstw. W efekcie tak oszacowana wartość dodana dla sektora kultury nie uwzględnia m.in. teatrów, bibliotek, domów kultury oraz organizacji koncertów.

---

¹³ Eurostat nie podaje jednak bezwzględnej wartości dodanej oraz nie precyzuje w jaki sposób zdefiniował sektor usług prywatnych. Bez tych informacji podaną przez Eurostat wartość nie można poprawnie zinterpretować.

Tabela 3. Informacje o firmach w wybranych branżach kultury z bazy Business Demography, 2015

	Cały sektor przedsiębiorstw	Działalność wydawnicza	Produkcja filmów, programów TV, nagrań muz.	Nadawanie programów	Projektowanie architektoniczne	Projektowanie specjalistyczne	Fotografia	Tłumaczenia
Liczba aktywnych przedsiębiorstw	2 059 967	8 243	9 027	450	22 255	11 090	10 618	8 827
Liczba nowoutworzonych przedsiębiorstw	249 815	621	1 467	25	1 705	2 225	1 983	691
Odsetek nowoutworzonych przedsiębiorstw	12%	8%	16%	6%	8%	20%	19%	8%
Zatrudnienie w aktywnych przedsiębiorstwach (tys. osób)	9 644,7	42,3	16,8	15,3	38,7	16,4	13,8	11,6
Zatrudnienie w nowoutworzonych przedsiębiorstwach (tys. osób)	377,4	1,1	1,7	0,05	2,1	2,6	2,1	0,8
Przeciętne zatrudnienie w aktywnych przedsiębiorstwach	4,68	5,13	1,86	34,00	1,74	1,48	1,30	1,32
Przeciętne zatrudnienie w nowoutworzonych przedsiębiorstwach	1,51	1,81	1,17	2,24	1,23	1,15	1,05	1,13
Odsetek przedsiębiorstw przeżywających po roku	84	85	88	84	91	87	83	88
Odsetek przedsiębiorstw przeżywających po pięciu latach	41	52	37	51	59	36	30	47

Źródło: Opracowanie na podstawie danych z bazy Business Demography.

Kolejnym istotnym źródłem informacji o sektorze kultury są dane Głównego Urzędu Statystycznego. Podobnie jak w przypadku danych Eurostatu, dane prezentowane przez GUS są fragmentaryczne i nie dają spójnego obrazu sektora kultury. Główną publikacją GUS w tym obszarze jest coroczny raport „Kultura w 2016 roku”. Jest to doroczna publikacja, która zbiera wybrane informacje o działalności instytucji kultury oraz uczestnictwie ludności w kulturze, bazując w dużej mierze na danych uzyskiwanych z rocznych sprawozdań wysyłanych do GUS (dane z dwóch nich wykorzystaliśmy na użytek niniejszego badania).¹⁴ Publikacja obejmuje wiele obszarów tematycznych; prezentowane są dane o: wydatkach publicznych na kulturę, wydatkach gospodarstw domowych na kulturę, działalności muzeów i galerii sztuki, teatrów, filharmonii i orkiestr, bibliotek i archiwów, działalności wydawniczej, kinematograficznej, a także działalności domów kultury i szkół artystycznych. Zbliżona tematyka jest zawarta również w informacjach GUS: „Wyniki finansowe instytucji kultury” oraz „Działalność instytucji kultury w Polsce”. Kolejna publikacja GUS „Finanse kultury w latach 2007-2015” przedstawia dane na temat finansowania kultury. Omówione są w niej podmioty działające w obszarze kultury, wydatki publiczne i prywatne na kulturę, wyniki finansowe instytucji kultury oraz wydatki na kulturę w Polsce na tle pozostałych krajów Unii Europejskiej. Zaletą danych prezentowanych w publikacjach GUS jest ich aktualność oraz pokrycie obszarów nie obecnych w opracowaniach Eurostatu. Jednakże publikacje nie zawierają szacunku zatrudnienia i wartości dodanej, przez co nie stanowią odniesienia dla niniejszego raportu.

¹⁴ Sprawozdania dotyczą działalności artystycznej i rozrywkowej (formularz K-01), muzealnej i wystawienniczej (K-02 i K-05), bibliotecznej (K-03), działalności domów kultury (K-07), produkcji filmowej i działalności kin (K-06 i K-08), organizacji imprez masowych (K-09).

Prace badawcze nad kompleksowym oszacowaniem znaczenia ekonomicznego sektora kultury prowadzi Urząd Statystyczny w Krakowie w ramach dwóch projektów: „Ekonomiczne aspekty kultury” oraz „Satelitarny rachunek kultury”. Celem projektu **„Ekonomiczne aspekty kultury”** jest implementacja metodologii wypracowanej przez ESSnet-Culture do polskich danych statystycznych, dzięki czemu będzie możliwe: przedstawienie danych na temat wydatków na kulturę w podziale na dziedziny kultury, określenie podstawowych mierników obrazujących udział sektora kultury w gospodarce Polski, oraz określenie wpływu sektora kultury na rynek pracy. Przedstawienie raportu z wynikami badania planowane było wstępnie na 2017 rok. W chwili pisania niniejszego opracowania (październik 2017) wyniki projektu „Ekonomiczne aspekty kultury” nie były jeszcze dostępne.

W ramach drugiego projektu, poświęconego rachunkowi satelitarnemu kultury, pierwsze wyniki zostały opublikowane w 2014 roku w notatce informacyjnej **„Wstępne wyniki satelitarnego rachunku kultury za 2008 r.”** Wartość dodana brutto wygenerowana w ramach sektora kultury w 2008 roku została oszacowana na 35,8 mld zł. Jest to więcej niż wyniki naszego oszacowania – 26,7 mld zł w 2008 roku (por. część 1.5).¹⁵ W tym samym czasie udział sektora kultury w wartości dodanej w całej gospodarce wyniósł 3,2%. Przedstawione przez krakowską jednostkę szacunki również bazują na definicji ESSnet-Culture. Niemniej dodatkowo wlicza ona do sektora kultury trzy branże: 84.12 kierowanie w zakresie działalności związanej z ochroną zdrowia, edukacją, kulturą oraz pozostałymi usługami społecznymi, z wyłączeniem zabezpieczeń społecznych, 84.25 ochrona przeciwpożarowa,¹⁶ 94.12 działalność organizacji profesjonalnych. Ich włączenie do definicji sektora kultury nie powoduje dużych zmian – odpowiadają one za ok. 2% wartości dodanej w sektorze kultury i nie mogą wytłumaczyć rozbieżności między naszymi szacunkami a szacunkami krakowskiego Urzędu Statystycznego. Nie mając dostępu do szczegółowego opisu metodologii wykorzystanej przez ośrodek Krakowie, podejrzewamy, że główną przyczyną rozbieżności jest nieuwzględnienie wag dla branż częściowo wchodzących w skład sektora kultury – o zastosowaniu wag nie wspomina ww. notatka. Analogiczne nieuwzględnienie przez nas wag skutkowałoby wzrostem oszacowania wartości dodanej w sektorze kultury do 32,2 mld zł za 2008 rok, co znacząco zawęży różnicę wobec szacunków Urzędu Statystycznego. Pozostała różnica najprawdopodobniej wynika z wykorzystania innych źródeł danych, w tym danych ze sprawozdań przedsiębiorstw, do których nie mamy dostępu.

W ramach rachunku satelitarnego oprócz wartości dodanej oszacowano również: produkcję globalną, zużycie pośrednie, nadwyżkę operacyjną. Istotnym ograniczeniem zaprezentowanej przez GUS analizy jest to, że została ona przeprowadzona dla 2008 roku, nie pokazuje więc aktualnej kondycji sektora kultury. Zapowiedziano, iż w przyszłości analiza zostanie rozszerzona także o szacunek zatrudnienia, nakładów inwestycyjnych i liczbę podmiotów gospodarczych oraz pokryje okres 2008-2011.

---

¹⁵ 26,7 mld zł to szacunek wartości dodanej w cenach bieżących. Odpowiada to 30,6 mld zł w cenach z 2015 roku, która to wartość została przedstawiona w części 1.5.

¹⁶ Branża 84.25 ochrona przeciwpożarowa jest wliczana do sektora kultury najprawdopodobniej, aby włączyć do niego działalność orkiestr funkcjonujących przy ochotniczych strażach pożarnych.

Tabela 4. Porównanie szacunków wartości dodanej i zatrudnienia z różnych źródeł

źródło	wskaźnik	wartość	różnice względem podejścia rekomendowanego przez ESS-net Culture
IBS	wartość dodana	30,0 mld zł (2015)	Podejście w pełni zgodne z definicją sektora kultury wg ESSnet-Culture. Branżom częściowo wchodzącym w skład sektora kultury przypisano wagę 50%.
IBS	zatrudnienie	300 tys. (2015)	Uwzględniono zatrudnienie w branżach kultury wg definicji ESSnet-Culture. Branżom częściowo wchodzącym w skład sektora kultury przypisano wagę 50%. Nie uwzględniono zatrudnienia w zawodach kultury poza branżami kultury.
Eurostat, Culture Statistics 2016	wartość dodana	6,9% sektora usług prywatnych (2013)*	Wartość dodana generowana przez branże kultury wymienione w definicji sektora kultury wg ESSnet-Culture jako wchodzące do sektora w całości. Pominięto branże częściowo wchodzące w skład sektora kultury. Pominięto również branże nieraportowane w bazie SBS.
Eurostat, Culture Statistics 2016	zatrudnienie	417 tys. (2015)	Zatrudnienie w branżach kultury i zawodach kultury wskazanych przez ESSnet-Culture. Pominięto branże i zawody kultury częściowo wchodzące w skład zatrudnienia w kulturze.
Urząd Statystyczny w Krakowie, Rachunek Satelitarny Kultury	wartość dodana	35,8 mld zł (2008)	Podejście bardzo zbliżone do definicji sektora kultury wg ESSnet-Culture. Rozszerzenie definicji o trzy dodatkowe branże. Najprawdopodobniej nie uwzględnienie wag dla branż częściowo wchodzących w skład sektora kultury.
IBS, defincja z 2010 r.	wartość dodana	42,6 mld zł (2015)	Definicja opracowana przez IBS w 2010 roku we współpracy z ekspertami NCK. Podejście odmienne względem definicji ESSnet-Culture. Włączenie lub wyłączenie niektórych branż. Bardziej ogólny lub bardziej szczegółowy poziom raportowania niektórych branż oraz odmienne wagi. Porównanie obu definicji zawiera Tabela 5.
IBS, defincja z 2010 r.	zatrudnienie	396 tys. (2015)	

* Eurostat nie podaje dokładnej wartości liczbowej.

Źródło: Opracowanie własne.

Załącznik 2. Zmiana znaczenia ekonomicznego kultury w oparciu o definicję IBS 2010

W raporcie „Znaczenie gospodarcze przemysłów kultury – wstęp do analizy problemu”, przygotowanym w 2010 roku, a więc przed publikacją raportu ESSnet-Culture, do oszacowania znaczenia ekonomicznego sektora kultury wykorzystaliśmy definicję znacznie odmienną od obecnej. Definicja ta została wypracowana przez ekspertów IBS w konsultacji z Narodowym Centrum Kultury. W Załączniku 2 omawiamy różnice metodologiczne między oboma podejściami oraz przedstawiamy analizę znaczenia ekonomicznego kultury z wykorzystaniem definicji sektora kultury z 2010 roku.

Główna różnica między definicją z 2010 roku a definicją ESSnet-Culture wynika z faktu, iż zgodnie z pierwszą definicją wyróżniono *sektor kultury* oraz *sektor przemysłów kreatywnych*. Sektor kultury został zdefiniowany wąsko jako część szerszej kategorii, nazwanej przemysłami kreatywnymi. Definicja przemysłów kreatywnych koresponduje w pewnym stopniu z przyjętą przez ESSnet-Culture definicją sektora kultury. Różnice polegają na włączeniu lub wyłączeniu poszczególnych branż działalności gospodarczej, albo na wykorzystaniu ich na bardziej szczegółowym/ogólnym poziomie raportowania. Porównanie obu podejść syntetyzuje Tabela 5. W definicji ESSnet-Culture nie ujęto następujących form działalności: reprodukcja zapisanych nośników informacji, produkcja zabawek, handel antykami, usługi telewizji kablowych, działalność związana z organizacją targów, wystaw i kongresów. W stosunku zaś do definicji IBS 2010 definicja sektora kultury zaproponowana przez ESSnet-Culture dodatkowo obejmuje następujące rodzaje działalności: działalność związaną z tłumaczeniami, wypożyczanie kaset wideo, płyt CD, DVD, oraz pozaszkolne formy edukacji artystycznej. Ponadto definicja ESSnet-Culture bardziej szczegółowo (wężiej) ujmuje następujące formy działalności gospodarczej: działalność wydawniczą, wydawanie oprogramowania, usługi architektoniczne, reklamę, biblioteki, muzea i obiekty zabytkowe. Usługi fotograficzne zostały zaś ujęte szerzej w definicji ESSnet-Culture niż w definicji IBS 2010.

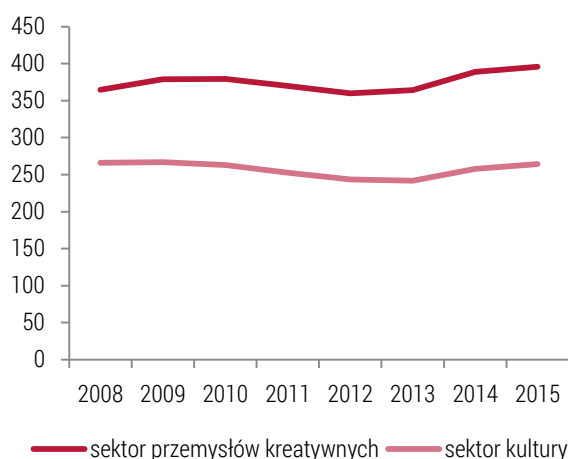
Oszacowanie zatrudnienia według definicji IBS 2010 wskazuje, że w 2015 roku w sektorze przemysłów kreatywnych pracowało 396 tys. osób. W wężiej zdefiniowanym sektorze kultury w 2015 roku było 264 tys. osób pracujących. Od 2008 roku sektor przemysłów kreatywnych nieznacznie zwiększył zatrudnienie: o 30 tys. osób. W wąsko zdefiniowanym sektorze kultury poziom zatrudnienia praktycznie nie zmienił się. W tym czasie odsetek osób pracujących w sektorze przemysłów kreatywnych spośród wszystkich pracujących w gospodarce zwiększył się o 0,16 pp., zaś w odsetek osób w sektorze kultury zmniejszył się o 0,4 pp. Różnice te nie są więc znaczne. Choć definicja sektora przemysłów kreatywnych zaproponowana przez IBS 2010 daje wyższe oszacowania zatrudnienia niż definicja ESSnet-Culture, zmiany zatrudnienia w czasie są bardzo zbliżone.

Tabela 5. Porównanie definicji IBS 2010 i ESSnet-Culture

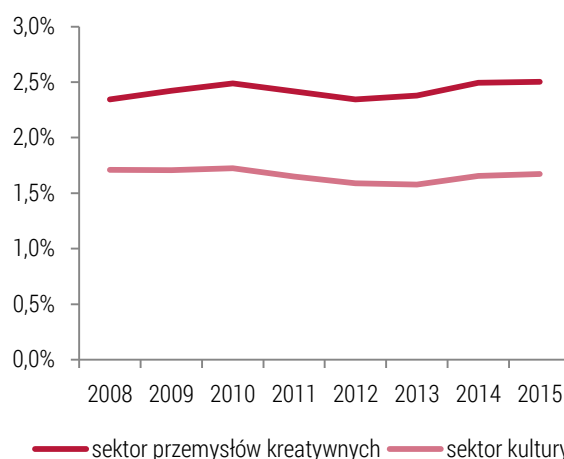
	sektor kultury	definicja IBS 2010			definicja ESSnet-Culture		
		przemysły kreatywne	NACE 2.0	część	NACE 2.0	część	różnica względem definicji IBS (2010)
Działalność wydawnicza	+	+	58.1		58.11, 58.13, 58.14		ujęte wężiej w definicji ESSnet
Reprodukcje zapisanych nośników informacji	+	+	18.2	0,25	-		nie ujęte
Produkcja zabawek		+	32.4		-		nie ujęte
Handel detaliczny inny niż 52.47 – handel antykami	+	+	47.7	0,05	-		nie ujęte
Sprzedaż gazet, książek, muzyki i nagrań wideo	+	+	47.61, 47.62, 47.63		47.61, 47.62, 47.63	0,5	te same branże w obu definicjach, lecz z mniejszą wagą w ESSnet
Usługi telewizji kablowych	+	+	61.1, 61.3	0,13	-		nie ujęte
Wydawanie oprogramowania		+	58.2		58.21		ujęte wężiej w definicji ESSnet
Specjalistyczne projektowanie/Inne usługi designerskie		+	74.1		74.1		tak samo ujęte w obu definicjach
Profesjonalne usługi fotograficzne		+	74.2	0,25	74.2	0,5	ujęte szerzej w definicji ESSnet
Usługi architektoniczne		+	71.1	0,25	71.11		ujęte wężiej w definicji ESSnet
Reklama		+	73.1		73.11	0,5	ujęte wężiej w definicji ESSnet
Działalność związana z organizacją targów, wystaw i kongresów		+	82.3		-		nie ujęte
Tworzenie, dystrybucja, wyświetlanie filmów, nagrań wideo i programów telewizyjnych	+	+	59.1		59.1		tak samo ujęte w obu definicjach
Nagrania dźwiękowe i muzyczne	+	+	59.2		59.2		tak samo ujęte w obu definicjach
Nadawanie programów	+	+	60		60		tak samo ujęte w obu definicjach
Twórczość literacka, artystyczna, działalności instytucji sztuki	+	+	90		90		tak samo ujęte w obu definicjach
Agencje informacyjne		+	63.91		63.91		tak samo ujęte w obu definicjach
Biblioteki, muzea i obiekty zabytkowe	+	+	91		91.01, 91.02, 91.03		ujęte wężiej w definicji ESSnet
Działalność związana z tłumaczeniami			-		74.3	0,5	ujęte w definicji ESSnet, pominięte w IBS 2010
Wypożyczanie kaset wideo, płyt CD, DVD itp.			-		77.22	0,5	ujęte w definicji ESSnet, pominięte w IBS 2010
Pozaszkolne formy edukacji artystycznej			-		85.22		ujęte w definicji ESSnet, pominięte w IBS 2010

Źródło: Opracowanie własne na podstawie raportu „Znaczenie gospodarcze przemysłów kultury – wstęp do analizy problemu” IBS (2010) oraz raportu ESSnet-Culture.

Wykres 20. Zatrudnienie w kulturze i przemysłach kreatywnych wg definicji IBS 2010, 2008-2015
tys. osób

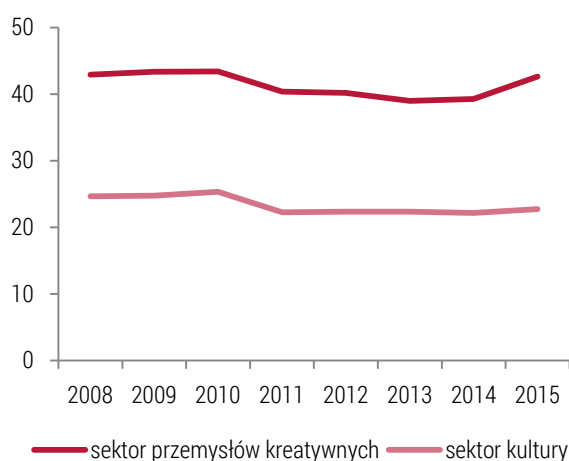
odsetek w zatrudnieniu ogółem

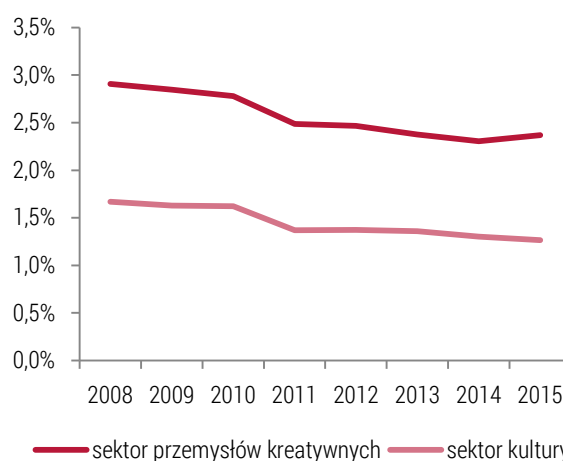
Źródło: Opracowanie własne.

Wartość dodana w sektorze przemysłów kreatywnych według definicji IBS 2010 wyniosła 42,6 mld zł w 2015, wobec 42,9 mld zł w 2008 (w cenach stałych z 2015). Oznacza to, że w tym okresie wartość dodana praktycznie nie zmieniła się. Wąsko zdefiniowany sektor kultury zanotował odpowiednio 22,7 mld zł w 2015, oraz 24,7 mld zł w 2008, co oznacza jedynie niewielki spadek o 2,0 mld w okresie 7 lat. W związku z realnym wzrostem PKB, udział sektora kultury i przemysłów kreatywnych w produkcie krajowym brutto zmniejszał się sukcesywnie z 2,9% PKB w 2008 do 2,4% w 2015. W tym czasie udział sektora kultury zmniejszył się z 1,7% do 1,3%. Zmiany te dobrze korespondują z wynikami otrzymanymi przez nas na podstawie definicji ESSnet-Culture. Użycie jednej lub drugiej definicji wskazuje na w miarę stabilną wartość dodaną w cenach stałych, lecz znaczny spadek jej udziału w strukturze produktu krajowego brutto.

Wykres 21. Wartość dodana w kulturze i przemysłach kreatywnych wg definicji IBS 2010, 2008-2015
mld zł, ceny stałe z 2015 r.

odsetek w strukturze PKB

Źródło: Opracowanie własne.

Załącznik 3. Zatrudnienie w zawodach kultury

W Załączniku 3 przedstawiamy analizę zawodów kultury w oparciu o dane jednostkowe Badania Struktury Wynagrodzeń za 2014 rok. Omawiamy kolejno najpopularniejsze zawody kultury, ich stopień feminizacji oraz przeciętne wynagrodzenia.

Badanie Struktury Wynagrodzeń jest reprezentatywnym badaniem ankietowym dla osób zatrudnionych w przedsiębiorstwach, w których pracuje co najmniej 10 pracowników. W badaniu nie uwzględniono zaś pracujących w firmach zatrudniających mniej niż 10 osób oraz osób pracujących w oparciu o umowy cywilnoprawne. Badanie pokrywa około połowę wszystkich osób pracujących w Polsce.¹⁷

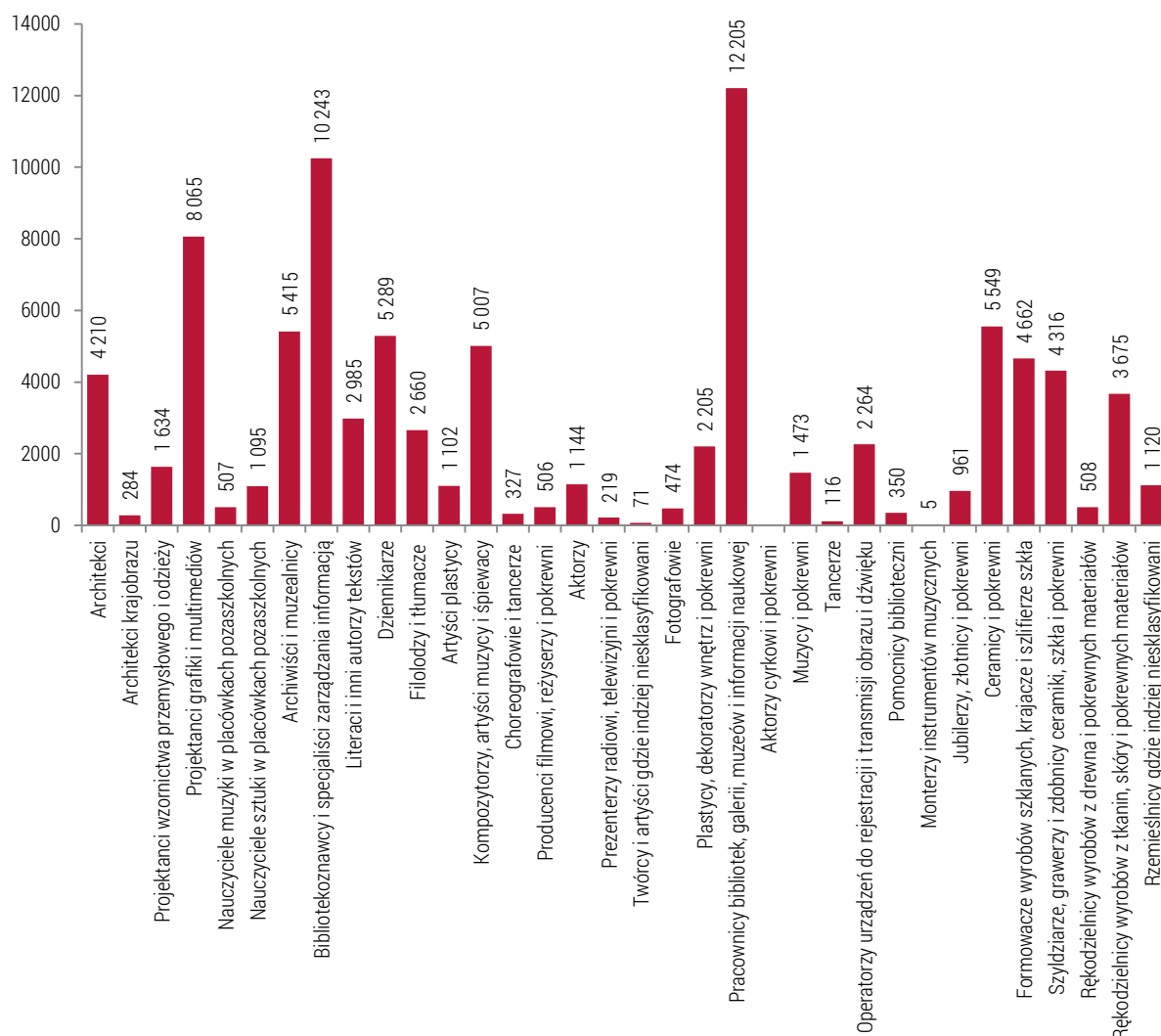
Łączne zatrudnienie w zawodach kultury, w całości uznanych przez ESSnet-Culture za zawody kultury, wyniosło 91 tys. osób w 2014 roku. Odsetek zawodów kultury w łącznym zatrudnieniu w gospodarce wyniósł 1,2%. Najczęstszymi pojedynczymi zawodami byli: pracownicy bibliotek, galerii, muzeów i informacji naukowej (12 tys. osób) oraz bibliotekoznawcy i specjaliści zarządzania informacją (10 tys. osób). Łącznie te dwa zawody odpowiadają za ¼ zatrudnienia w zawodach kultury. Kolejnymi według popularności zawodami byli: projektanci grafiki i multimediiów (8,1 tys.), ceramicy i pokrewni (5,5 tys.), archiwiści i muzealnicy (5,4 tys.), dziennikarze (5,3 tys.), kompozytorzy, artyści muzycy i śpiewacy (5,0 tys.).

Zatrudnienie w zawodach częściowo uznanych za zawody kultury wyniosło 613 tys. osób. Tak wysoka wartość wynika z faktu włączenia przez ESSnet-Culture do tej kategorii zawodów związanych z kształceniem, w których zgodnie z danymi BSW pracowało 500 tys. osób. Liczba osób faktycznie związana z kształceniem artystycznym jest niewielka - około kilka tysięcy. Włączenie tych zawodów do zawodów kultury – nawet z sugerowaną przez ESSnet-Culture wagą 0,5 – spowodowałoby znaczne zawyżenie szacunku zatrudnienia. Dlatego też postanowiliśmy nie rozszerzać zatrudnienia o zawody częściowo uznane za zawody kultury (por. dyskusja w części 1.1).

---

¹⁷ Badanie BSW jest reprezentatywne dla 7,7 mln osób pracujących w Polsce.

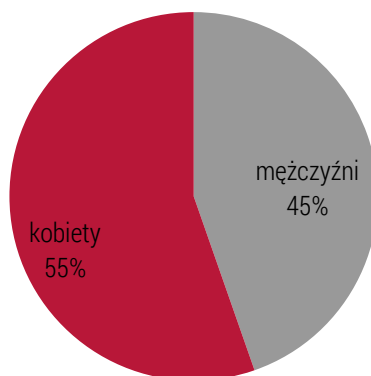
Wykres 22. Osoby pracujące w zawodach kultury według Badania Struktury Wynagrodzeń, 2014

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Badania Struktury Wynagrodzeń 2014.

Zatrudnienie w zawodach kultury jest silnie sfeminizowane. Kobiety stanowią 55% zatrudnienia w zawodach kultury. W całej gospodarce kobiety stanowiły 49% wszystkich pracujących w 2014 roku według Badania Struktury Wynagrodzeń. Jest to więc wynik zbliżony do prezentowanego przez Eurostat, który również podaje, że w Polsce w kulturze kobiety stanowią 55% wszystkich pracujących (por. Załącznik 1).

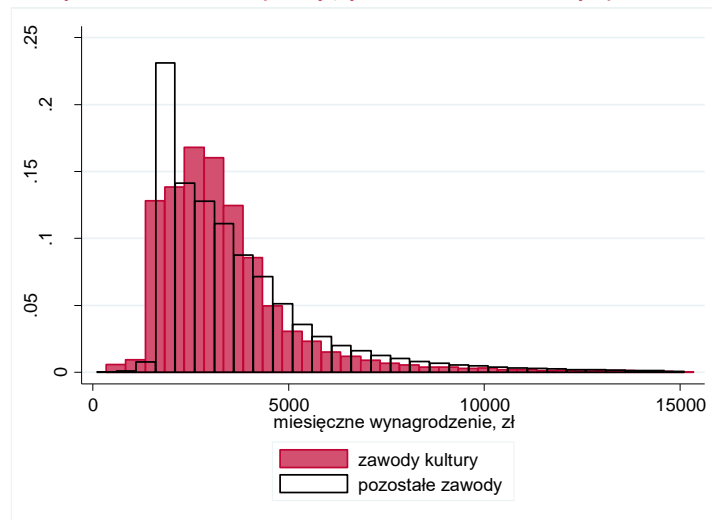
Wykres 23. Struktura płci w zawodach kultury według Badania Struktury Wynagrodzeń, 2014

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Badania Struktury Wynagrodzeń 2014.

Przeciętne miesięczne zarobki w zawodach kultury wyniosły 3467 zł w 2014 roku. Była to wartość wyraźnie niższa niż przeciętne zarobki w pozostałych zawodach, które wyniosły 3902 zł miesięcznie. Niemniej mediany zarobków były bardziej zbliżone. Wyniosły odpowiednio: 3000 zł dla zawodów kultury oraz 3092 zł dla pozostałych zawodów. Najlepiej wynagradzaniem zawodem kultury są architekci, zarabiający przeciętnie 5399 zł miesięcznie oraz literaci i inni autorzy tekstów, z zarobkami wynoszącymi 5242 zł miesięcznie. Najniżej wynagradzane zawody kultury wiążą się z wykonywaniem pracy rzemieślniczej – są to: ceramicy i pokrewni (2677 zł), formowacze wyrobów szklanych, krajacze i szlifierze szkła (2664 zł), sztyldziarze, grawerzy i zdobnicy ceramiki, szkła i pokrewni (2520 zł), rękodzielnicy wyrobów z tkanin, skóry i pokrewnych materiałów (2389 zł).

Wykres 24. Rozkład miesięcznych zarobków osób pracujących w zawodach kultury i poza nimi, BSW, 2014

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Badania Struktury Wynagrodzeń.

Bibliografia

- Departament Cyfryzacji, Kultury, Mediów i Sportu Rządu Brytyjskiego (2015-2016). Creative Industries Economic Estimates (2015-2016).
- ESSnet-Culture (2012). European Statistical System Network on Culture. Final Report.
- Eurostat (2016). Cultural Statistics. 2016 edition.
- Eurostat (2017). National Accounts Business Statistics 2008-2015 [baza danych].
- Eurostat (2017). Structural Business Statistics 2008-2015 [baza danych].
- Główny Urząd Statystyczny (2014). Działalność instytucji kultury w Polsce w 2013 r.
- Główny Urząd Statystyczny (2014-2016). Kultura w (2013-2015) roku.
- Główny Urząd Statystyczny (2016). Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności 2008-2015 [baza danych].
- Główny Urząd Statystyczny (2016). Badanie Struktury Wynagrodzeń 2014 [baza danych].
- Główny Urząd Statystyczny (2016). Finanse kultury w latach 2007-2015.
- Główny Urząd Statystyczny (2017). Wyniki finansowe instytucji kultury w 2016 r.
- Instytut Badań Strukturalnych (2010). Znaczenie gospodarcze przemysłów kultury – wstęp do analizy problemu. Raport końcowy.
- Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych (2016). Sprawozdania z działalności Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych oraz archiwów państwowych w 2015 r.
- Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów (2016). Muzea w Polsce. Raporty na podstawie danych z projektu *Statystyka Muzeów* (2013–2015).
- Urząd Statystyczny w Krakowie (2014). Wstępne wyniki satelitarne rachunku kultury za 2008 r.

www.ibs.org.pl